

ספר
דמשק אליעזר

כתבי הגה"צ רבי אליעזר עהרענרייך זצ"ל

אברק"ק ה' מאד יצ"ו

בעזה"י

זה השנה לה' צד"ק"ם יבואו בו

ספר
דמשק אליעזר

אוסף אגרות ומכתבים, והקדמות לספרים, שיצאו מעטו
של אאמו"ר הרב הגאון הצדיק משרידי דור הישן

מדין רבי אליעזר עהרענרייך זצוק"ל

אברק"ק ה' מאד יצ"ו

ונוסף עליו תולדותיו החל מיום לידתו עד פטירתו

נלקטו ונקבצו ונסדרו עם הערות והארות ע"י

יואל זיסמאן עהרענרייך

בלאאמו"ר הגה"צ מוה"ר אליעזר זצ"ל

אברק"ק ה' מאד יצ"ו

יוצא לאור ע"י

חברה מפיצי תורה ממשפחת קול אריה

מיסודו של הגה"צ מוה"ר אליעזר עהרענרייך זצ"ל אברק"ק מאד יצ"ו

ברוקלין, ניו יארק

שנת תשפ"א לפ"ק

כל הזכריות שמורות

DAMESEK ELIEZER

© 2021

Published and Copyright

By:

Kol Aryeh Research Institute

1642 54th Street

Brooklyn, NY 11204

לכל עניני הספר:

Rabbi Yoel Ehrenreich

(973) 715-8238

yoel@machonkolaryeh.com

הקלדה | עימוד

"במחשבה תחילה"

yeasrosh@gmail.com

052-764-9805

עיצוב כריכה, שערים והדפסה ע"י

מכון עלה זית

עריכת ספרים מרישא עד גמירא

alehzayis@gmail.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002 | 732.514.7155

מִכְתָּבִי
בְרָכָה

ABRAHAM YAFE-SCHLESINGER

Author of "BE'ER SARIM"
Chief Rabbi of Geneva
Rabbi of "BETZEL HA'CHOCHMA"
Jerusalem

אברהם יפה שלזינגר

מח"ס שו"ת באר שרים, ועה"ת ועל המועדים
רב ואב"ד גנבה
וכעת רב ואב"ד דקהל "בצל החכמה"
עיה"ק ירושלים

בס"ד

צום עשרה בטבת תשע"ט

צום העשירי יהפך לששון ולשמחה ובתוכם

למע"כ הנכבד והנעלה, הרה"ג המפוראד בש"ט, כנש"ג מגזע ישישים, אראלים ומצוקים וכו' וכו'

כש"ת מוה"ר ר' יואל זיסמאן עהרענרייך שליט"א

הרב ממאד בעי"ת ברוקלין נוא-יארק יצ"ו

אחדשה"ט כראות

באתי לאשר בתורה ובברכה את קבלת הספרים, הקול אריה ב"כ, ותולדות בית נפתלי מזקיניו הגה"ק
בעל שו"ת קול אריה ובנו ממשיך וממלא מקומו הגה"ק בעל שו"ת בית נפתלי זתע"א הרבנים אב"ד
דעי"ת מאד באונגרן.

עיינתי כמה דשדר לך בטיבותא, ושמחתי לקרא בספרים, את החומר הרב והעשיר שהם מכילים,
וטוב עשה שסידרת מחדש הוצאת הספרים לתפארת זקיניו, ועטרת זקנים בני בנים, וזאת, כאשר
יודעים הבנים כי תפארת בנים אבותם. אביך הגה"צ מוה"ר אליעזר עהרענרייך זצ"ל אבדק"ק ממאד.
זכרתי ימים מקדם, כאשר ביקר אצלי כמה וכמה פעמים כגענף אשר בשווייץ (בעת שהותי שם)
ותמיד נהניתי לשוחח עמו על הקהילות ועל גדולי רבני אונגרן, שהוא בתפארתו והודו ייצג.

אסיים כמעין הפתיחה, כי תזכה עוד רבות בשנים להמשיך בעבודת הקודש בהפצת הספרים הנכבדים
לבית משפחת הקול אריה זתע"א להרחיב גבול הקדושה בקרב מחנה ישראל, וכל העם העומדים
בעזרה, למען עבודה תמה זו, יתברך בראשיתו ואחריתו לעומתו ברוך יאמרו.

הכו"ח תוך צפי' לישועת ה' על עמו ונחלתו בכלל כ"י

מ"מ בכבוד הראוי

אברהם בלאאמ"ר הגמאה"ר מ"צ"ל גאב"ד אייזנשטאט

יפה-שלזינגר

אבדק"ק גנבה

וקהל בצל החכמה ירושלים דדהבא

אהרן שיף
רב אב"ד דקהלה החרדית
"מחזיקי הדת"
אנטווערפן יצ"ו

בס"ד, החרדש אשר ישועות בו מקיפות, תשפ"א לפ"ק

פה אנטווערפן יצ"ו

מכתב ברכה

כבוד ידידי הרה"ג רבי יואל עהרענרייך שליט"א אב"ד מאד,

הנה ראיתי חלק מן הכתובים אשר אתם מוציאים לאור מכבוד אביכם הגדול זצ"ל שגם שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד, ובוודאי זה גם כיבוד אב, ויש הרבה ללמוד מן המכתבים והגני מברכו שיתקיים ברכת התורה למען יאריכון ימין, וכמבואר בפענח רזא שההורים מתפללים עליהם וזה מועיל שיאריכו לו ימים.

ויה"ר שנזכה עוד בהאי שעתא לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בביאת נוא"צ אמן.

המברכו בחג כשר ושמח וכט"ס

ידידו דושה"ט

אהרן שיף

אשר אנשיר כ"ץ

אב"ד ור"מ

קהל עדת יראים וויען

בס"ד

נתתי שמחה בלבי בראותי תכריך כתובים מכבוד ידידי מנוער איש האשכולות שלשלת
היוחסין כש"ת ה"ה הרה"ג מוה"ר יואל זוסמאן ערענרייך שליט"א הרב ממאד, אשר לקט
ואסף מכתבי אביו הגדול פאר משפחתנו הרב הגה"צ מוה"ר אליעזר זצ"ל אבדק"ק מאד,
אשר הקדיש כל ימיו להחזיר עטרה ליושנה להדפיס מחדש ספרי בית אבותינו הגדולים
ה"ה זקנינו הגה"ק בעל קול אריה זי"ע ומכניו ומשפחתו גדולי עולם. והרכה מרגליות טובות
טמונים באגרות ובהקדמות הללו, אשר רבים יתענגו ויהנו מהם, ודברים הם זכרונם.

וכה יתן ה' שיוכל לברך על המוגמר בקרוב וחפץ ה' בידו יצליח ללכת בדרכי אבותיו להגדיל
תורה ולהאדירה עד עולם.

ה'נ"ה אב"ד ור"מ

45

יום ג' א' ז' תשפ"א

אשר זעליג וויס

כגן 8

פעיה"ק ירושלם ת"ו

תאריך ה'תרס"ח

בס"ד

הן ראיתי את הספר החשוב "דמשק אליעזר" והיננו אוסף מכתבים, אגרות קודש והסכמות מתוך גנזיו של הגאון הצדיק מוה"ר אליעזר עהרנרייך זצ"ל אבדק"ק מאד.

ספר זה נערך ע"י בנו הגדול יקירי הרה"ג ר' יואל זיסמן שליט"א ממלא מקום אביו הגדול.

מן המעט שהספקתי לראות ולהתבונן בספר חשוב זה ראיתי שהוא אוצר בלום של תורה חכמה ודעת ושיחת חולין של אחד מהגדולים, והרכה ידיעות מענינות ונחוצות משוקעות בספר זה.

בטוחני שרבים יהנו ויתענגו ויפיקו תועלת רבה מהקריאה והלימוד באוצר חשוב זה.

ברכתי ליד"ג הרה"ג שליט"א שזכות אבותיו מסייעתו, ואביו הגדול זצ"ל יהיה לו למליץ יושר ולזכות להגדיל תורה ולהאדירה ולקדש שם שמים.

א.ר.

יצחק ישעי' ווייס
רב ואב"ד נוה אחיעזר, בני ברק
מח"ס "ברכת אלישע" ו"פרדס ישעיה"
עורך "צפונות"

רח' עזרא 46 בני ברק 052-7625793, 03-5706326
דוא"ל weis@012.net.il

בס"ד י"ב אדר תש"פ לפ"ק

הן הראה לי ידיד היקר בנם של קדושים, ה"ה הרב הגאון המפורסם רבי יואל זיסמאן עהרענרייך שליט"א האבדק"ק ה' מאד בברוקלין נ"י, את פועל ידיו אשר טוב עשה, שטרח וקייבץ את הספר החשוב דמשק אליעזר, מאשר הניח לברכה אביו הגה"צ הישיש רבי אליעזר עהרענרייך זצוק"ל האבדק"ק ה' מאד, אגרות ומכתבים והקדמות שכתב על הספרים הרבים למשפחת הגה"ק הקול אריה זצוק"ל שזכה להוציא לאור עולם מחדש. והדברים הללו ראויים למי שכתבם, שיש בהם ידיעות נכבות וחשובות, לפאר ולרומם קדושי ארץ אלו ולהשביח מקחם.

על כן טוב מאוד אשר עשה ידידי הרב הגאון שליט"א להביא אל מקום אחד את כל ההקדמות האלו שמעידים על כותבם שהוא ה' בבחינת דמשק אליעזר, שהיה דולה ומשקה מתורת אבותיו הקדושים מצוקי ארץ, ומפרסמם לעם השם אשר שתו בצמא את דבריהם, וזוכה בזה לעשות נפש לצדיק, ה"ה אביו הגה"צ זצ"ל, על ידי דבריו שהם הם זכרונו. ואגב אורחא זוכה לפרסם את מהות הספרים הנחמדים אשר זכה להוציא לאור עולם, לשמחת לב אוהבי תורה ולומדיה.

כה יתן ה' וכה יוסיף להרבות חיילים לתורה, בהדרת הספרים הללו ואחרים שנית ושלישית, למען הרבות כבוד לתורה ולומדיה, ה"ה הצדיקים בני משפחתו זצוק"ל, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

כעתירת ידידו מוקירו ומכבדו

י' חמק י"ח ת"ש

יצחק ישעי' ווייס

קהל נחלת יצחק דיהומנט
CONGREGATION NACHLAS YITZCHOK

141-43 73RD AVENUE
KEW GARDENS, HILLS, N. Y. 11367

נח אייזיק אהלבוים
בעהמח"ס מנחת חן
רב ואב"ד דק"ק נחלת יצחק
בקיז גארדענס הילס, נ.י.

בס"ד

יום ג' לסדר "זאת תורת העולה" תשפ"א לפ"ק

את חג המצות, יחוג בדיצות, ברוב חדוה לשובע שמחות, ה"ה ידידי הרב החשוב החסיד המפואר, נודע בשערים, לתורה ולתעודה, כש"ת מו"ה יואל זיסמאן עהרנרייך הרב ממאד שליט"א.

באתי בשורות אלו להביע שמחתי לראות איש מהיר במלאכתו מלאכת שמים אשר רחש לכו דבר טוב להוציא לאור ספר "דמשק אליעזר" מכבוד אביו הגאון הצדיק משרידי דור הישן, כש"ת מו"ה אליעזר עהרנרייך זצ"ל אבדק"ק ה' מאד, והוא אוצר גדול ונחמד אוסף אגרות ומכתבים והקדמות ספרים מאבותיו הקדושים גדולי הדור זצ"ל, אשר ראוי להעלותו על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן ותלמידיהו. ויתענגו בו כל ההוגים בו למצוא דברי חפץ בכל מקצועות התורה בהלכה ואגדה ועוד. ואשר ניכר גודל עמלו ורב כח שהשקיע בהפצת תורת אבותיו הק'.

ולכן אמינא בזה, ייד כחו וחילו, ויהי ה' עמו, ויעל ויצליח בכל צרכיו ובכל מעשיו מתוך שמחה ונחת מכל יוצ"ח, ומתוך בריות גופא ונהורא מעליא להגדיל תורה ולהאדירה עד ביאת הגואל.

י"ח אדר א' תשפ"א
נח אייזיק אהלבוים

RABBI PINCHOS BREUER
ROSH YESHIVATH KNESSET ELIYAHU
FORMERLY RAV OF "AGUDAS YISROEL"
BAIS BINYOMIN FLATBUSH
RECHOV MINCHAS YITZCHOK 8
JERUSALEM ISRAEL

פינחס ברייער
ראש ישיבת כנסת אליהו
מלפנים מרא דאתרא
ד"ק "אגודת ישראל" בית בנימין דפלטבוש
רחוב מנחת יצחק 8
פעיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד כ"ח אדר תשפ"א לפ"ק פה עיה"ק ירושלים ת"ו

לכבוד ידידי הרה"ג ר' יואל זיסמן עהרענרייך שליט"א הרב ממאד.

שמחתי לשמוע שבדעתך להוציא לאור תולדות ימי אביך הגה"צ משרידי דוד הישן רבי אליעזר עהרענרייך זצ"ל המפורסם בשמו הטוב הרב ממאד אשר גדולי עולם העידו עליו ועל פעלו שדבר גדול עשה בעמיו להנציח זכרונם ופעלם של כל גדולי משפחתו צאצאי הגה"ק בעל קול ארי' זצוק"ל אשר האירו שמי היהודות בתורתם וצדקתם וזכו עי"ז שיהא שפתותיהם דוכבות בקבר כמאמר דוד מלכנו "ואגודה באהלך עולמים" ודבר זה כ"כ חשוב בזמנינו את מסורת אבותינו כי נחלשה וכ"ה קם גואל כאביך הדגול הגה"צ זצ"ל והשקיע מיטב כוחותיו לעשות נפשות לצדיקים ואשר רק ההתקשרות לאור תורתם ואורח חייהם היא הערובה היחידה להמשך הדרות שלא ימוש התורה מפינו ומפי זרענו וזרע זרענו עד עולם.

ועכשיו ידידי ר' יואל שליט"א קמת תחת אבותיך כבן נאמן למורשת אביך וקבלת על עצמך להנציח זכרונם של אביך הדגול הגה"צ זצ"ל לכבדו ולעשות לו נחת רוח בראותו המשך דרכו, ותשואות חן חן לך בעד זה, ובודאי תעשה בזה נחת רוח לאביך ולגדולי משפחתך.

הכו"ח לכ' משפחתם הדגולה ושזכות אביך וכל גדולי משפחתם יגן עליך ועל כל יוצאי חלצ'ך שתתברכו בכל מילי דמיטב.

פינחס ברייער
ראש ישיבת כנסת אליהו

Rabbi Shmuel Eliezer Shtern

Dayan in Rabbinical Court
Of HaGaon HaRav Vosner Zt"l
Rosh Yeshiva Chasam Sofer
Rav of West Bnei-Brak

שמואל אליעזר שטרן

דומ"צ בביד"צ של מורן הגר"ש ואזנר זצ"ל
ראש ישיבת חוג חת"ס
ורב מערב בני ברק

בס"ד, יום 2... 2/1/1991... תש"ף

עונג וגם שמחה היו מנת חלקי בעת היה למראה עיני הספר הנכבד נקוב בשם "דמשק אליעזר" אשר יכיל בקרבן קובץ איגרות ומכתבים והקדמות על הספרים הרבים והחשובים שיצאו לאור ע"י מכון "קול אריה", מיסודו של האי גברא רבא, משרידי הרבנים מדור הישן, נצר ונטע קודש, הגה"צ רבי אליעזר עהרנרייך זצ"ל אברק"ק מאד, אשר השקיע חלבו ודמו לחדש אורם וזיום של ספרי זקניו הגדולים, ארזי הלכנון אדירי התורה, ועוטרם בהם כמותיו ובהקדמותיו המלאים זיו וננה, מעשי ידי יוצר, ובספרא יקרא הדין נקבצו וכאו כולם לפונדק אחד ע"י בנו יקירו וממלא מקומו וממשיך דרכו, מוה"ד רבי יואל זיסמאן עהרענרייך שליט"א, וערכם כשולחן הערוך בטוב טעם ודעת, מלאכת מחשבת, לתפארת בית אבותיו, מצוקי תבל, מוסדי דור ודור, להגדיל תורה ולהאדירה.

י"י
דאייט
פאגליק

יוסף צבי

בן לאאמו"ר הגה"ק מרן
רבי ישראל משה דושינסקיא זי"ע
ריש מתיבתא של ישיבת "בית יוסף צבי"
פעיה"ק ירושלים תובב"א
ת.ד. 5516

בעזהשי"ת, יום החמישי לסדר על מים חיים, ג' אייר תשפ"א לפ"ק

מכתב ברכה

נתתי שמחה בלבי כאשר הראני מע"כ ידידי החשוב שלשלת היוחסין מוה"ר רבי יואל זיסמאן עהרענרייך שליט"א בן הגה"צ רבי אליעזר זצ"ל אבדק"ק מאד יצ"ו, את תפארת הספר היקר "דמשק אליעזר" כשמו בן הוא דולה ומשקה מתורת אביו האי גאון וצדיק נצר למשפחת הרבנים המפורסמים בישראל שהמשיך דרכם בקודש וחיפש אורם של ספרי אבותיו הגדולים וללה"ה גדולי ומצוקי ארץ בתוספת נוסף יקר משלו, יחד עם תולדות וקורות חייו למען ידעו דור אחרון צדיק מה פעל במעשיו הכבירים והנפלאים.

בודאי יהיה זאת נייחא לנשמתו בגנוי מרומים, ויתקיים בו מאחז"ל (יבמות צז.) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר. ולאות ידידות אצרך את ברכתי שיזכה לראות ברכה מרובה בעמלו מתוך רב נחת דקדושה מכל יו"ח זרע ברך ה', ויחולו עליו כל הברכות האמורות בתורה לאורך ימים ושנים טובים ארוכים וברוכים, עדי נזכה במהרה לראות בישועתן של ישראל וגאולתן השלימה בביאת משיח צדקינו ותחייתה עיננו בשוב ה' ציון ברחמים רבים אכי"ר.

הכ"ר המברך בברכת אהבה

ישראל משה דושינסקי
פאק"ק מאד יצ"ו

הקדמה

אודה לה' בכל לבב שזכיתי לעשות יד ושם לאבי הגאון הצדיק משרידי דור הישן מרן רבי אליעזר עהרענרייך זצלה"ה אבד"ק ה' מאד במדינת אונגארן, בהדפסת ספר בדברים שיצאו מעטו, עט סופר מהיר, למען יעמדו ימים רבים, ולמען ידעו הדורות צדיק מה פעל למען אבותיו הקדושים ותורתם שלא תשתכח מישראל.

מה מאד מתאים לקרוא על אבי זצ"ל את הפסוק 'ושם האחד אליעזר', כי הוא היה אחד ממשפחת בית אביו שאלקי אביו היה בעזרו וניצל בניסי ניסים מחרב שואת המלחמה. גם היה אחד ומיוחד מבני גילו, הרבנים הפלטים שהגיעו לארה"ב, אשר לא פנה לכרמו ולזיתו לייסד בית המדרש ולשבת על כס הרבנות בקהילתו, למרות שכבר שימש ברבנות בעירו מאד, רק כל מאוויי וחפצו הי' להפיץ תורת אבותיו הק' - כאשר קיבל על עצמו בעצם ימי הצרה, שבאם ישאר בחיים ישתדל בענין זה - ונתן על זה חייו ודמיו מיום דרכו על אדמת ארה"ב בשנת תש"י, עד הסתלקותו לחיי עד בשנת תשע"ד.

הוא הטעם שקראתי להספר 'דמשק אליעזר', כאשר דרשו חז"ל על אליעזר (יומא כח:): שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים, כן היה אבא מארי כל ימיו דולה ומשקה מתורת אבותיו-רבותיו לאחרים, ע"י ההדרת ספריהם, כמאה במספר, בכל מקצועות התורה, בהלכה ובאגדה ועוד, והרבה פעמים הוסיף להם אזנים לתורה, כסידור חדש, מפתחות שונות וכדומה. זוכרני היטב איך שבכל ספר שיצא לאור היה אאמו"ר זצ"ל שמח עד מאד, והיה בעיניו כמוצא שלל רב. הרבה ספרים עלו לו בטירחא יתירה למצוא אותם, ולפעמים היו חסרים מהם דפים, עד שהוצרך לכמה ספרים לצרף לספר שלם, אבל הוא לא נרתע אחור ולא אמר נואש, רק עמל בעשר אצבעותיו, עלה הרים וירד בקעות בחיפוש מחיפוש, עד שנתקיים בו 'געתי ומצאתי', ואז לא היה קץ לשמחתו.

כל ספר וספר עיטר אאמו"ר זצ"ל בהקדמתו, שכתבו בעצמו, אשר מלבד תוכן הספר וגדולת מחברו, אנו מוצאים שם לפעמים גם דברים שהעיקו על לבו הטהור, וכאן מצא כר להשיחם לאחרים, ולהביע את צערו ברבים על אבדן עמו ומוולדתו, עיר רבנותו בכלל ובית אבותיו בפרט. הקדמות אלו הם תורה וצריכים לימוד, וכדאים להיות נדפסים

לעצמם. כמו כן כתב אאמו"ר מכתבים אשר בתוכם שילב ענינים אודות אבותיו וספריהם, גם המה ראויים להיחשב בין דברי התורה ולהיכתב בספר.

לכן זה זמן שאני שוקד על מלאכת קודש זו, ללקט את ההקדמות ואת המכתבים הללו, לצרפם ולהכניסם לאכסניא אחת. גם הוספתי הערות והארות לדברי אאמו"ר, אם זה בהבאת תולדות האנשים אשר מדובר עליהם, או בציון למקומות שונים וכדומה. גם העתקתי מתחת לקו מכתבים שונים מגדולי משפחתנו, המדברים באותו ענין המובא בפנים. חלק ממכתבים אלו באים כאן בפרסום ראשון, וחלק מודפסים במקומות מפוזרים. כל ההערות כתבתי בקיצור לא להלאות את הקורא, ועם זה לתת לפניו תמונה שלימה מהמדובר. כמוכן שבספר אשר מכיל כמה כרכים, לא הבאתי כל ההקדמות, למרות שבכל כרך ישנה איזו תוספת ושינוי, כי הכל הולך אל מקום אחד. כן דלגתי על הרבה הקדמות שתוכנם כבר מצוי בהקדמות אחרות, כך שמכמאה ספרים עלה בידי בערך כששים הקדמות.

בראש הספר כתבתי קוים קצרים לתולדות אאמו"ר, כדי שבעל הכתיבה יעמוד כנגד הקוראים, וידעו את האיש, ייחוסו הרם, תלאותיו בימי המלחמה, חביבותו בעיני גדולי וצדיקי דורו, ופעליו הנשגבים להרביץ תורת אבותיו ולהורישם לדורות עולם.

ספר זה הוא חוליא אחת בשרשרת הספרים הקדושים מגאוני וגדולי משפחתנו, בהלכה ובאגדה, בליקוט ובדרוש, תולדות ומכתבים שיצאו לאור במהדורות מפוארות ומתוקנות ע"י 'מכון קול אריה'. ואקוה לה' להמשיך גם הלאה, בהוצאת עוד ספרים מגדולי המשפחה, להגדיל תורה ולהאדירה.

אזכיר בזכרון קדוש את אמי מורתי, אשת חיל שהיתה מסורה לעבודת הקודש של בעלה אאמו"ר זצ"ל, הרבנית הצדיקת מגזע גדולים וקדושים מרת חנה לאה ע"ה בת אא"ז הרה"ח מוה"ר יואל זיסמאן שפיטצער ז"ל הי"ד, מחשובי עיר דעש, אשר שחל"ח ב' אדר תשנ"ח לפ"ק. תתעדן בדשן נפשה, ותעמוד לגורלה לקץ הימין, וזכות מעשיה הגדולים יעמוד לזרעה אחריה עד עולם.

גם אעלה את זכרון חותני היקר הרה"ח מוה"ר אברהם ב"ר מרדכי הי"ד פעלדמאן ז"ל (מק"ק פרעשבורג) נלב"ע י"ט טבת תשמ"א לפ"ק, וזוגתו חמותי האשה החשובה מרת

ח' ריזל ע"ה בת הרה"ח מוה"ר יצחק יעקב פעלבערבוים ז"ל הי"ד (מק"ק קאסאני) נלב"ע א' אדר תשל"ה לפ"ק. ינוחו בשלום על משכבם וימליצו טוב בעדנו.

מנשים באהל תבורך זוגתי החשובה העומדת תמיד לימיני מרת גיטל תחי', עם צאצאינו היקרים ה"ה בנו הרב המופלג בתו"י מוה"ר מרדכי משה שליט"א וזוגתו החשובה מרת אביגיל רעכיל תחי', (בת מחותני היקר הרה"ח מוה"ר עמנואל פרידבערג שליט"א), צאצאיהם האברך ר' אברהם נ"י וזוגתו מרת דינה תחי'; מרת אסתר תחי' ובעלה הרב משה שטעגער שליט"א ובנם הילד אליעזר זאב יעקב נ"י; הב' מנחם מענדל; הכלה אהובה ליבא; חנה לאה, דוד, חיה ריזל יחיו. בנו הרב המופלג בתו"י מוה"ר חיים צבי שליט"א וזוגתו החשובה מרת חיה העניא תחי' (בת מחותני היקר הרה"ח מוה"ר אברהם יוסף סילווער שליט"א), צאצאיהם החתן מנחם מענדל נ"י; חנה, שרה פיגא, צורטל לאה, יצחק נח יחיו. בנו הרב המופלג בתו"י מוה"ר יצחק יעקב שליט"א וזוגתו החשובה מרת שרה לאה תחי' (בת מחותני היקר הרה"ח מוה"ר משה זאב הכהן ווייס שליט"א), צאצאיהם שלמה זלמן, חיה ריזל, ליבא, צביה שמחה, שמואל שמעלקא, עלקא, אליעזר יחיו. בנו הרב המופלג בתו"י מוה"ר אברהם שליט"א וזוגתו מרת חנה רחל תחי' (בת מחותני היקר הרה"ג מוה"ר חיים יחיאל מיכל בלוי שליט"א). יהי רצון שנזכה לראות אצלם רב נחת דקדושה, ולשמוח אתם יחד לאורך ימים ושנים.

ואפרוש כפי אל ה' שזכות אאמו"ר זצ"ל יגן עלי שאזכה יחד עם ב"ב החשובה תחי' לנוב בשיבה טובה דשנים ורעננים, ולראות מצאצאינו דורות ישרים ומבורכים, דבקים בתורת ה' ועושים רצון קונם, וממשיכים לתפארה את שרשרת המשפחה הקדושה, עד שנזכה כולנו יחד לאור הגאולה ע"י משיח צדקנו בב"א.

באעה"ח יום ב' ל"חודש אשר ישועות בו מקיפות", תשפ"א.

יואל זיסמאן עהרענרייך

בלאאמו"ר הגה"צ מוה"ר אליעזר זצ"ל
אבדק"ק ה' מאד יצ"ו

תולדות
המזרח

תולדות אאמו"ר

הגה"צ רבי אליעזר עהרענרייך זצ"ל

אבדק"ק מאד

מראש צורים

אאמו"ר זצ"ל מקור מוצאו ממשפחות החשובות שווארטץ ועהרענרייך. ראש המשפחה וגולת כותרתה הוא הגאון הנודע ביהודה ובישראל גדול שמו מרן הקדוש רבי אברהם יהודה הכהן שווארטץ זצוק"ל אבד"ק בערעגסאז ומאד, ובעמח"ס שו"ת קול אריהא.

בהגיע בתו בכורתו מרת הענדל רייזל ע"ה לעונת הנשואין, יעצו רבו הגדול מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע לקחת לחתן את הרב המפואר ר' יעקב עהרענרייך ז"ל, בן הרבני החסיד המפורסם ר' חיים יהודה ז"ל מסאבראנץ, שהיה מחשובי חסידי צאנז, ונערץ מאד בעיני רבו זצלה"ה.

ר' יעקב היה אבי האחים החשובים והמפורסמים בגודל תורתם וצדקתם, האחד הוא הגאון רבי שלמה זלמן עהרענרייך זצ"ל הי"ד, אבדק"ק שאמלויא ובעמח"ס שו"ת לחם שלמה ועוד². והשני אחיו הצעיר הגאון רבי חיים צבי עהרענרייך זצ"ל אבדק"ק מאד ובעמח"ס שו"ת קב חיים, קצה המטה על המטה אפרים ועוד³.

- א. נולד במאד ר"ח אב תקפ"ד, ונפטר שם כ"ד תשרי תרמ"ד ושם מנו"כ. ראה להלן בספר מכתב כ"ב, ועוד באריכות בספר 'הקול אריה' ובספר 'תולדות קול אריה'.
- ב. ראה להלן בספר מכתב כ"ה.
- ג. ראה להלן בספר מכתב ו', ובספר 'קב חיים' על מועדים.

הגה"צ רבי חיים צבי, מלבד היותו בן בתו של מרן הקול אריה זצ"ל, היה גם חתן דודו, הגאון הגדול רבי נפתלי שווארטץ זצ"ל, בעל שו"ת בית נפתלי, בנו ומ"מ של מרן הקול אריה. אשתו היתה הרבנית מרת לאה ע"ה.

שם האחד אליעזר

שריד יחידי ובודד מכל צאצאי (בני ובנות) הגה"צ רבי חיים צבי זצ"ל, אשר נשאר לפליטה במלחמת עולם השניה, היה בנו הצעיר, הוא אאמו"ר הגה"צ רבי אליעזר עהרענרייך זצ"ל, אבדק"ק מאד האחרון, אשר עליו יש להמליץ את הכתוב "שם האחד אליעזר, כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה".

נולד במאד בי"ג ניסן שנת תרפ"ב, ונקרא על שם דודו-זקנו (חתן מרן הקול אריה זי"ע) הגאון רבי אליעזר צוקער זצ"ל, ראבד"ק בערעגסאז ובעמח"ס מגדנות אליעזר. למד ונתגדל על ברכי אביו, שמלבד אשר למדו תורה ויראת ה' גם לקח אותו עמו להכיר צדיקים וגדולי הדור בביתם, או על הילולות הצדיקים במקהלות עם רב.

היה עם אביו כמה פעמים במונקאטש להסתופף בצל הגה"ק בעל מנחת אלעזר זצוק"ל, ופעם אחת במיישקאלץ לקבל את פני הגה"ק בעל 'אהבת ישראל' מוויזניצא זצוק"ל שבא לשם. וכן על ההילולות בליסקא, בקאלוב ובאוהעל, שעלו ובאו לשם צדיקים וגדולים, והמון עם בני ישראל למאות ולאלפים.

בכלל זכה להכיר הרבה צדיקים מהדור הקודם, וגם אחיו הגדול הג"ר משה יהודא זצ"ל הי"ד לקחו עמו לכמה מהם, כמו להגאון רבי שאול בראך זצ"ל מקאשוי, ולהגה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצוק"ל.

ד. נולד במאד י"ד אלול תר"ו ונפטר שם י"ב כסלו תרנ"ז ושם מנו"כ. ראה להלן בספר מכתב כ"א, ובספר 'תולדות בית נפתלי'.

ה. נולדה באויברוישא כ"ט חשון תרל"ט – כאשר אביה היה גר אצל חותנו הרה"ח מוה"ר יהודה אריה פרוכטער ז"ל, נכד להגאון בעל קונטרס הספיקות זצ"ל אבדק"ק סיגעט – ונהרגה עקה"ש באוישוויץ יחד עם כל בני משפחתה וקהילת מאד כ"ח אייר תש"ד הי"ד.

ו. ראה להלן בספר מכתב כ"ב.

בשנות ילדותו היה ילד שעשועים אצל הרב האב"ד ה"ה הגאון רבי מרדכי לייב ווינקלער זצ"ל בעל 'לבושי מרדכי', אשר חיבבו מאד, והיה מנהגו כל יום לאחר התפלה ליתן לו מטבע למתנה.

לאחר פטירת הלבושי מרדכי, י"ז תמוז תרצ"ב, חזרה עטרת הרבנות למשפחת הקול אריה, כאשר ישב הגה"צ רבי חיים צבי זצ"ל על כסא רבנות מאד. הוא שימש מקודם יותר משלשים שנה כדומ"ץ מאד, ונודע בחיבריו קצה המטה על מטה אפרים, שערי חיים על שערי אפרים הל' קריאת התורה, ושו"ת קב חיים. לאחר פטירתו, ח"י כסלו תרצ"ז, מילא מקומו ברבנות בנו הגדול הגה"צ ר' משה לייב עהרענרייך זצ"ל הי"ד.

בעת פטירת אביו הי' אאמו"ר בחור צעיר בגיל ט"ו, ואחיו הגדול האבד"ק פרש כנפיו עליו, ולמד בישיבתו ב' שנים, כאשר עלה ונתעלה במעלות התורה והיראה. בשנת תרצ"ט נסע ללמוד בישיבת סערדאהעלי אצל הגאון רבי אשר אנשיל כ"ץ זצ"ל הי"ד אבד"ק עדת ישראל דש"ס. שם למד ב' שנים רצופות

ז. ראה להלן בספר מכתב ד'.

ח. ראה להלן בספר מכתב ד'.

ט. נולד ח"י טבת תרמ"א בק"ק טשענגער, לאביו הרב מוה"ר יהונתן בנימין כ"ץ זצ"ל, אשר היה תלמיד מובהק להגה"ק בעל מנוחת אשר זצ"ל שהיה אב"ד דשם. כשהיה בן י"ב שנים נסע ללמוד בישיבת הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל לק"ק חוסט, ושם נעשה בר מצוה. למד שם ח' שנים רצופות, וכשהיה גדול בשנים קיבל התרת הוראה מרבו הגדול הזה שהפליא מאד בשבחו, ומהגאון מהרש"ם אב"ד ברעזאן זצ"ל, ומהגאון ר' משה צבי פוקס אב"ד גרויסווארדיין זצ"ל, ומהגאון בעל לבושי מרדכי אב"ד מאד זצ"ל, וכולם כתבו עליו גדולות ונפלאות. בשנת תרס"ב נשא את בתו בכורתו של דו"ז הגאון אבד"ק שאמלויא זצ"ל, ושנתיים ימים היה סמוך על שלחנו, עד שנתמנה לדומ"ץ בק"ק שאמלויא, ולמגיד שיעור בישיבת חותנו. בשנת תרס"ח בחרו אותו קהלת ניר מעדיעש לרב ואב"ד, ושם יסד ישיבה גדולה עם תלמידים רבים. בשנת תרפ"ב נתבקש על ידי בני העיר סערדאהעלי לבוא לכהן כראב"ד אצלם, וימאן בדבר, וגם הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל הסכים שלא יעזוב את מקומו. בני סערדאהעלי המשיכו להפציר בו, עד שבשנת תרפ"ה שאל שוב בדעת הגה"ק מבעלזא, ואז צוה לו לקבל המשרה בסערדאהעלי, ואז נתקבל לאב"ד קהל עדת ישראל בסערדאהעלי. גם דעת חותנו הגה"ק אב"ד שאמלויא זצ"ל היתה שיקבל המשרה, כמו שכתב במכתב לבנו הרה"ג מוה"ר יהושע זצ"ל בזה"ל: "דעתי שיעזוב מקומו וילך, ואל ידאג מאומה כי שם רואה אני שיתגדל ויתעלה". מיד בבואו לסערדאהעלי

שנות תרצ"ט-ת"ש, מבלי לחזור הביתה כל הזמן. ראש הישיבה קירבו מאד, והחזיק אותו כאחד מבניו. הוא אכל על שלחנו כל שבת ויו"ט, ונהנה ממאור פניו ומאצילות חכמתו וצדקתו. שם למד בחברותא עם הרה"ג ר' יעקב שמרי" דייטש ז"ל, לימים רב דקהל חוג חתם סופר בפתח תקוה¹.

מקץ שנתיים ימים חזר לעירו מאד, כשבידו כתב הורמנא מרבו, אשר סמכו להוראה וכתב עליו דברי שבח נעלים. במאד נשתלב בהנהגת הישיבה, נעשה למנהלו וגם שימש סגן לאחיו הראש ישיבה. גם לקח חבל בהנהגת העיר, לצידו של אחיו הגדול, ונתכנה בתואר "רב הצעיר" כמנהג ערי הונגריא.

בצלו של עשו

בשנת תש"ב, כאשר מלחמת העולם היתה בעוזה ותוקפה, ומדינת הונגריא לחמה לצדו של הגרמנים נגד רוסיא ושותפיו, נקרא גם הוא לבוא

התחיל ללמד שם תלמידים וניהל ישיבה גדולה ומפוארה. מיום ליום נתרבו ספסלי בית המדרש ולמדו בישיבה כשלש מאות תלמידים, עד שהיתה ישיבת סערדהעלי בימים ההם אחת מהישיבות הגדולות בעולם. הוא היה דבוק מאד לכל צדיקי הדור האמתיים אבל ביותר נתקרב ונתקשר להגה"ק מהרי"ד מבצלזא זי"ע, והלך בזה בעקבות רבו הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל. בשנת תרצ"ה נסע לבקר את ארצנו הקדושה יחד עם חותנו, והיו שם על ל"ג בעומר וחג השבועות. נהרג עקה"ש יחד עם בני ביתו ובני קהלתו וקצת מתלמידיו ביום כ"ז סיון תש"ד (יום שריפת רבי חנניא בן תרדיון וספר תורה עמו) הי"ד. נדפסו ממנו כמה ספרים, 'ולאשר אמר' על חנוכה (תשי"ב), ועל חג השבועות (תשי"ז), הגדה של פסח 'חדש האביב' (תשל"א), ובשנת תשמ"א יצא לאור שו"ת 'ולאשר אמר' על ד' חלקי שו"ע. ראה עוד באריכות בספר שו"ת ולאשר אמר הנ"ל, בהקדמת בנו הגה"צ מוה"ר יהושע כ"ץ אב"ד סאמבאטהעלי זצ"ל, ובספר 'אלה אזכרה' ח"א, ובספר 'ראשי גולת אריאל'.

י. נולד כ"ח שבט תר"פ לאביו הרה"ג מוה"ר חיים יהודה דייטש זצ"ל שהי' דומ"ץ במאקאווא, בעמח"ס באר יהודה, פירוש על ספר חרדים, ופירוש 'קול יהודה' על הגש"פ. אחר כמה שנים שלמד בסערדהעלי, נלקח בשנת תש"ב לעבוד ב'מונקא טאבאר' בצבע ההונגרי, עד השחרור. י"ב אדר תש"ו נשא את בתו של הרה"ח מוה"ר פרץ טוביה שטראהלי ז"ל אב"י בקלויזענבורג. אחר נשואיו שימש כרב במאראש-איוואר עד שנת תש"ט ואח"כ נתמנה לאבדק"ק סאטמאר וניהל הקהלה והישיבה שם עד כ"א כסלו תשי"ט, כאשר עלה עם משפחתו לארץ ישראל, ונבחר להיות רב ואב"ד דקהילת חוג חתם סופר בפתח תקוה. נפטר שם ט"ז תמוז תשנ"ג.

ולהתיצב ולהימנות על יוצאי הצבא. הוא נסע אל הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצוק"ל הי"ד (בן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע), שאמר לו "זעהסט אויס יונג, פאר קיין גראסווארדיין, דארט קענסטו דיר מאכן יונגערע פאפירן". כן עשה והצליח להשתחרר. אולם כאשר ראה הסכנה עדיין מרחפת ברח לעיר הגדולה בודאפעסט, שם דר תחת שם ישראל אחר, וישב כל הזמן בפחד שלא יתגלה ויענש. כמובן שהחיים הסמויים הללו לא היו לרוחו, אבל בכל זאת התגבר והשתדל להמשיך בחיים כרגיל.

בעת ההיא עסק אחיו הגדול במאד בהדפסת ספר אביהם שו"ת קב חיים, והוא עמד מרחוק לעזרתו באופנים שונים, ובעיקר בגיוס כספים להוצאת ההדפסה. הוא קיבל אז מכתב מאחיו, וגם מרבו הגה"צ אבד"ק סערדאהעלי זצ"ל הי"ד ומהגה"צ בעל ויחי יוסף מפאפא זצ"ל, לעזור לו להגיע למטרתו. המכתבים נקראים כדלהלן:

בעה"י

הן אחי אהובי הבחור המופלג יו"ש כמר אליעזר נ"י קיבל על עצמו להוציא לאור ספר שו"ת קב חיים מאבינו רועינו עט"ר הרב הגאון האמתי אבדפה"ק זצלה"ה אשר כבר נודע ומפורסם שמו ע"פ תבל בספרו הנחמד קצה המטה על המטה אפרים אשר הדפיס בחייו זה כ"ב שנים, ולאשר כי תכליתו הוא לשלם חובות אשר השתרגו ועלו למעלה ראש, ועוד דברים אשר אי אפשר לפורטם, לזאת למצוה רבה יחשב לסייע לזה ולהיות לעזר גם בהלואות כסף סכום מסוים לצורך ההדפסה אשר הוצאותיה רבה היא, והוא עומד באמצע ההדפסה, וזכות אאמו"ר המחבר יגן על כל המסייעים לזה.

הכ"ד המצפה להרמת קרן התורה וישראל במהרה

יום א' בשלח תש"ג לפ"ק מאד יצ"ו

הק' משה ליב עהרענרייך

הרב דפה"ק

ב"ה

כבוד תלמידי אהובי ש"ב הב' המופלג בתורה ויראה זי"ר יפ"ת [זית רענן יפה פרי תואר] כמ"ה אליעזר עהרענרייך נ"י מדפיס ועולה ספר יקר שו"ת ק"ב חיים מאביו דו"ז הגאון המובהק צי"ע פאר דורו כקש"ת מו"ה חיים צבי עה"ר זלה"ה האב"ד דק"ק מאד, ומחמת גודל הוצאת הדפוס כי רבה היא בימים האלה הוכרח להפסיק את ההדפסה, ומצוה להיות בתומכי נפשו ולעמוד לימינו גם בהלואת כספים, שיוכל להוציא זממו מכח אל הפועל ולגמור את ההדפסה כראוי לברר מקחו של אותו צדיק, למען יתבשמו רבים מאור תורתו הקדושה והטהורה אשר יצא לו מוניטין בעולם בספר הנחמד "קצה המטה" על "המטה אפרים".

ומה גם אשר תלוי בזה עוד הרבה מצוות, ומצוה גוררת מצוה אשר הרבה מן השבח אשר יהי' יתר על ההוצאה ישלמו חובותיהם הרבים ויתפרנסו בה אלמנת הגאה"צ המחבר זלה"ה וב"ב היקרים, וגודל זכות המצוות יגינו באלף המגן לכל העוזרים ותומכים לראות במהרה דידן הרמת קרן ישראל ושמחתם בשמחת עולם על ראשם.

בעה"ח פה סערדאהעלי אור ליום ו' בשלח תש"ג

הק' אשר אנשיל כ"ץ

בעזה"י

הנני גם אני להיות נטפל לעושי מצוה להמליץ בעד מוכ"ז הב' המו"מ וכו' בן גדולים וצדיקים אשר בארץ החיים המה, ה"ה הב' אליעזר עהרענרייך נ"י בן הגה"צ המנוח אבדק"ק מאד זצ"ל בעהמח"ס קצה המטה ונכד להגאון האדיר בעל ס' קול ארי' זצ"ל אשר מדפיס ועולה שו"ת קב חיים מאביו זצ"ל אשר הי' מפורסם לת"ח גדול, ע"כ עמינא להעתיר בעדו לאחבנ"י להיות בסומכי נפשו שיוכל להוציא מכח אל הפועל את אשר החל לעשות ויש בזה גמילות חסד לחיים ולמתים

הקרויים חיים כאשר כבר כתב ב' הרה"ג מסערד"ה שליט"א מעל"ד, וכאשר יוגמר הס' אקח בל"נ ס' אחד במחיר אשר יושת.

וע"ז באעה"ח פה פאפא יע"א ב' לס' יתרו תש"ג

הק' יוסף גרינוואלד

הספר יצא לאור בקליינווארדיין בשנת תש"ג, ומעבר השני של השער נדפס בזה"ל: "אפריון אמטי לאחי היקר הב' המופלג ירא ושלם מ' אליעזר שיחי', אשר נתן נפשו בכפו וטרח ביגיעה רבה להרכיש הוצאות הדפוס, והשתדל שיהי' הספר נדפס בהדר ויופי. ישלם ה' פעלו ותהא משכורתו שלימה, וזכות כבוד אבינו רועינו המחבר יגן עליו שיציץ ציץ ויהי' פורח, ויעל מעל בתורה ויראת ה' ועל במתי האושר והצלחה, לאורך ימים ושנות חיים כי"ר". יא

בהיותו בגלותו בבודאפעסט שאב הרבה עידוד ממכתביה של אמו הצדקנית, אשר היו מלאים וספוגים אמונה טהורה ובטחון חזק בהא-ל המושיע, וגם מעצם הקשר שהי' לו באופן זה אתה ועם שאר בני משפחתו. גם שאב חיזוק מהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל שזכה כמה פעמים להיכנס אליו פנימה – בהיותו בעצמו פליט בבודאפעסט"ב – ולקבל את ברכתו הקדושה. גם נהנה עצה ותושיה מאחיו הגה"צ מבילגורייא זצ"ל, שפלפל אתו בתורה, ואמר לו תחת אחד השיחים "דיין זיידע דער קול אריה איז געווען מפורסם, און מען האט געהאלטן פון אים אויך אין גאליציא".

יא. ספר זה החזיק אאמו"ר זצ"ל אצלו בכל תלאותיו וטלטוליו במשך תקופת המלחמה, ושמרו כבבת עין לבל יאבד. בחסדי ה' זכה להצילו ולהביאו אתו לארה"ב, ובשנת תשל"א חזר והדפיסו שנית עם הוספות חשובות. ראה להלן בספר מכתב ו'.

יב. הגיע לשם בח"י אייר ל"ג בעומר תש"ג, ונשאר עד יום ב' פרשת וארא כ"א טבת תש"א, כאשר עזב את העיר ואת המדינה לעלות לארה"ק. בט' שבט הגיע בחסדי ה' המרובים למחוז חפצו.

בימים ההם התגורר בבודאפעסט הרה"ק בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצוק"ל, שברח לשם בנסי נסים, מחמת המציק בגאליציא^{יג}. גם אתו היתה לו ההזדמנות אז להתקשר בקשרי ידידות, אשר לא נפסקה, ואדרבה התחזקה ונתהדקה בשנים יבואו. כ"ק האדמו"ר זצ"ל הראה לו אותות קירבה יתירים, ואף שיגר לו מכתב ברכה בעת הדפיס מחדש את ספרו דמר אביו שו"ת קב חיים, וז"ל:

ב"ה יום א' תצוה תשל"ב לפ"ק

שלו' טובה וברכה לכבוד ידידי הרב הרה"ג המופלג בתורה ויראה שלשלת היוחסין כש"ת מוה"ר אליעזר עהרענרייך נ"י אבד"ק מאד יע"א.

לנכון קבלתי במועדו תשורתו ספר היקר שו"ת קב חיים, והנני בברכת תודה אפרין נמטי' יישר כחו וחילו לאורייתא, ואברכהו בברכת חיים ושלו' ושפע ברכה והצלחה בכל מ"י [מעשה ידיו].

כנפש ידידו"ש באה"ר, ויעזור השי"ת שיצליח בעבודתו החשובה להדפיס ולהפיץ ספרי קודש ולהרבות תורה בישראל ונוצר תאנה יאכל פרי' פרי קודש הלולים.

הק' שלמה הלברשטאם

בראש השנה של שנת תש"ד שהה בגראסווארדיין אצל דודו הרה"ג רבי יוסף שווארץ זצ"ל, רב ומ"מ בקהל "מחזיקי תורה" שם, ושמע את דרשותיו הנלהבות שאף לב אבן בשמעו נמס והיה למים. בהזדמנות זו נכנס אל הרה"ק בעל 'אמרי חיים' מוויזניצא זצוק"ל שהתגורר אז בעיר ההיא. ביום כיפור היה אצל דודו הגאון משאמלויא זצ"ל הי"ד שקיבלו בסבר פנים יפות, ובירכו באהבה.

^{יג}. הגיע לבודאפעסט בחודש אב תש"ג, ונשאר שם עד אחר פסח תש"ד. הרה"ג ר' שלמה ברוך שמאלהוין ז"ל מסר לו את הנהגת ביהמ"ד שלו 'חברת תהלים' אשר המתפללים היו ברובם יוצאי גאליציא. אאמו"ר זצ"ל התפלל שם כמה פעמים עם הרב-האורח כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצוק"ל.

על חג הסוכות חזר לבודאפעסט. בשנה ההיא, תש"ד, לא היו נמצאים יותר מג' אתרוגים בכל המדינה, ואף הוא – כשאר רבבות בני ישראל – עמד שעות ארוכות בשורה, כדי לזכות על רגע בחד' מינים ולברך עליהם. גם קיבל אז מכתב מאמו, שכתבה לו כי בכתה מאד עליו ועל מצבו בתפלותיה בימים הנוראים שעברו, ובפרט כאשר אמרה את הפסוק "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו וגו'".

תחת ידי צר הצורר

ימי הפסח של שנת תש"ד היו ימי הרעה ליהודי מדינה זו. בימים אלו כבשו הקלגסים הגרמנים ימ"ש את המדינה, ולקחו את ההגה בידיהם הטמאות. אף שרע ומר היה גורל היהודים גם עד כאן, אבל עתה נחתם גורלם מחיים להיפכו רח"ל. מיד לאחר הפסח הועמדו ה"געטאס" בכל הערים הגדולות, ומאות אלפי יהודים נסגרו תוך חומות גבוהות ובצורות, תחת משמר הרשעים שבעיניהם החדות והמלאות רציחה שמרו מכל צד, לבלי תת לצאת ולבוא. מצב החיים של היהודים הכלואים היה בכל רע, יום יום מתו נפוחי כפן, והמחלות נתפשטו במהירות הבזק. ככה ישבו שבועות וחדשים עד שנשלחו למחנות המות כאוישוויץ ודומיהם.

אאמו"ר זצ"ל נסגר בגעטא של בודאפעסט, היכן שסבל ששה חדשים שלמים כל סבלות הגעטא. בתקופת ימים נוראים של שנת תש"ה, כאשר רוב יהודי הונגריא כבר עלו על מוקדה הי"ד, הוציאו את היהודים מהגעטא והולוכו אותם על הגשר העובר על הנהר דונא, מי יודע באיזה כוונות רצחניות. באמצע הליכתם המסודרת על הגשר, נמלך אאמו"ר כי מה יש לו להפסיד אם ישתמט מכאן, הלא בין כה אינם הולכים כאן בדרך החיים. לא חשב הרבה רק כהרף עין עזב את השורה, וכשפניו מועדות חזרה, רץ על פני הגשר מבלי להסתכל אם רואים אותו או אם רודפים אחריו. עד היום לא ניתן להבין איך קרה הדבר, שהם לא ראו ולא הרגישו, אבל עובדא היא שהקב"ה סימא את עיניהם, בזכות אבותיו הקדושים, שישאר להם שם ושארית בארץ.

בבואו חזרה לבודאפעסט התחפש בלבושיו שלא יראה כיהודי, וגר שם תחת שם מוסווה של גוי הונגארי. בחודש כסלו הצליח להשתחל לתוך בית

משפחת ווייס, שהיה נקרא "האמבאסאדע השווייצארית", שם מוסווה לבית רגיל ששימש מקום מקלט לשלשת אלפים יהודים (!) שנדחקו לתוכו, אשר אירגן במסירות נפש העסקן הגדול מציל ומושיע הרב פנחס ראזענבוים (בנו של האב"ד קליינוארדיין). גם שם ראו נסים גלויים, כי כמה פעמים נפלו שם פצצות (באמבעס) מהאוויר, אבל בדרך נס לא נתפוצצו ולא הזיקו לאף אחד.

שמחה ועצב

בד' שבט שנת תש"ה (למספרם יאנואר 18) נכנסו הרוסים להונגריא, והמדינה נשמה לרווחה. אז יצאו מן הבית לחפשי, איש איש לתעודתו. שמחת החרות היתה מהולה בעצב, כי ככל שעבר יום נוכחו לדעת יותר ויותר את החורבן הנורא שעבר עליהם ואת מה שאבדו במשך שנה זו. אאמו"ר זצ"ל, שבנתיים נודע לו ג"כ לצערו שאיבד את כל משפחתו: אמו היקרה, אחיו היחיד, וכל אחיותיו עם משפחותיהם – כחמישים נפש אדם – והוא נשאר יחידי מכולם, לא איבד את עשתונותיו רק מיד שם לדרך פעמיו לעיר מאד, לראות מה שנשאר שם ואם אפשר לחזור ולהיבנות בעיר מגורי אבותיו מדור דור.

בבואו העירה ראה והנה היא חרבה ובוזיה, חרבה ממעונותיה ובוזיה מכבודה, בניה יצאווה ואינם, והכל כאן שקט וריק. כאדם התוהה ומשתהה על בהו שבה, פרצה מלבו הקריאה החרישית: חברי היכן אתם, קרובי להיכן הלכתם – לבי לבי על חלליכם, מעי מעי על חלליכם... ובמו ידיו החלושות התחיל לבנות חרבות מאד מן הנהרסות, לארגן מנין עם האנשים הבודדים שאף הם חזרו לכאן, להקהיל קהילה ומקוה וכדומה. האנשים היו מלאי יאוש ושבורים בגופם ורוחם, ועליו – כרב ומנהיג – היה להבליג על יגונו הפרטי ולמצוא דברי נוחם לחבריו לצרה. הוא הרבה לדבר אליהם ולהסיע את יגונם מלבם, ומעט מעט להחזיר להם את הרצון לחיים, ולהתחלה מחודשת. לא קלה היתה המלאכה, לאור המציאות שרוב רובם של אנשי העיר עלו על המוקד, ומן הנשים לא נשאר רק מספר קטן אשר נער יספרם, אבל בסיעתא דשמיא עלה הדבר בידו ושוב נשמע במאד קול התפלה, בבית הכנסת אשר שם גם הוצבה טבלה גדולה עם שמות כל הקדושים הי"ד.

בקיץ של השנה ההיא (תש"ה) נתארס עם אשתו-אמי הרבנית הצ' חנה לאה ע"ה בת הרה"ח ר' יואל זיסמאן שפיטצער זצ"ל הי"ד מדעש"י. החתונה התקיימה בט"ו בשבט תש"ו בעיר דעש.

לאחר החתונה חזר שוב למאד, אבל בראותו כי אין עוד המקום מקום זרע יהדות, תחת שלטון הקומוניסטים שכבר הטילו את נחת זרועם על כל המקומות שכבשו, החליט לעזוב את העיר והמדינה, ונסע עם רעיתו הרבנית לבודאפעסט, אשר אחר קשויים גדולים הצליחו להבריח את הגבול עד שהגיעו בשלום לעיר פאקינג, במחנה העקורים. שם נשתלב במנהיגות המחנה, ועסק הרבה בפעולות ציבוריות לטובת אחיו הפלטים. משם עבר למחנה אשוי, וגם שם עשה הרבה למען הפלטים, עד אשר עזב את המדינה הארורה בדרכו לארה"ב.

עש"ק וירא, לסדר "כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך וגו' והתברכו בזרעך כל גויי הארץ" י"ט לחודש חשון שנת תש"י, הגיעו בשלום לארה"ב, אשר שם בנו את ביתם.

באותה שנה שם פעמיו לשכונת 'וועסט סייד' במאנהעטן לבקר במעונו את כ"ק אדמו"ר הגה"ק מבאבוב זצוק"ל. לשם הגיע לעת ערב לתפלת מעריב, האדמו"ר שש לקראת האורח החשוב, קיבלו במאור פנים והזמינו להיכנס לביתו להתרועע יחדיו. הם ישבו ושוחחו בידידות כל הלילה עד אור הבוקר. למחרת אמר מרן ה'דברי שלמה' זצ"ל לבנו כ"ק האדמו"ר רבי נפתלי צבי זצ"ל: "הנה היה אצלי הלילה אברך שהכרתי אותו בבודאפעסט, והיה נעים לשוחח אתו".

יד. הוא כבר הי' מקודם מחותנו של אביו, כי בנו הרה"ג מוה"ר דוב שפיטצער אב"ד אגארד ז"ל הי' חתנו של אא"ז הגרח"צ זצ"ל (ראה אודותו להלן בספר מכתב י"ב). – אשת ר' יואל זיסמאן מרת שרה עטיא ע"ה היתה נכדת הרבנית הצדיקת מרת זיסל ע"ה, אם אמו של מרן הקול אריה זצ"ל. אמי ע"ה ויתרה על כל צרכיה ועזרה בכל כחה לבעלה-אאמו"ר זצ"ל להתמסר לעבודת הקודש שהיה עסוק בה כל ימיו. עסקנותה במעשה החסד וכן טוב לבה ומדותיה הנעלות היו להפליא. היתה שמחה בחלקה והסתפקה במועט תוך התנערות מהמתרות. אחר מחלה של כמה חרשים החזירה נשמתה ליוצרה ש"ק ב' אדר תשנ"ח (ראה עוד אודותה להלן בספר מכתב מ"ה).

מכון קול אריה

כשבא אאמו"ר זצ"ל לארה"ב התיישב באהלה של תורה, וזכר את אשר הבטיח כמה פעמים בעת צרה, כי באם ינצל ממות לחיים ישתדל להוציא לאור ספרי אבותיו הקדושים, ולהפיץ אורם על פני תבל. בהשראת וברכת גדולי וצדיקי הדור, יסד את המכון "קול אריה" (בשם "חברה מפייצי תורה ממשפחת קול אריה") אשר תעודתו היא להדפיס מחדש ספרי משפחה רוממה זו שנדפסו, בהוספת אזנים לתורה, ולהוציא לאור ספרים חדשים מכת"י.

בראש ובראשונה הלך אל כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל, לשאול בעצתו ולבקש ברכתו. כאשר נכנס אל הרבי שלא הכירו מקודם, אבל בשמעו מי הוא, עמד מלוא קומתו ואמר ברגש 'א זון פון ר' חיים הערש?' וזכרני מילדותי כשלמד אביך אצל אבי ז"ל, נתפעל אבי ממנו מאד! כשמוע הרבי את הצעת אאמו"ר בדבר ייסוד מכון להוצאות ספרי אבותיו, אמר לו: שב ואני אתן בידך מכתב, כי לא תדע מתי יכול דבר זה לעזור לך. אז קיבל אאמו"ר את המכתב דלהלן:

ב"ה

המוכ"ז הרב המאוה"ג החסיד המפואר מוה"ר אליעזר עהרענרייך שליט"א בנו של הרב הגה"צ המנוח מוה"ר ח"צ האבדק"ק מאדא זלה"ה הנה בא לכאן משרידי הגולה אחר המהומה הגדולה שהי' בעו"ה, ואחר בואו לכאן גר בארץ נכרי' ולרש אין כל במה להחזיק את נפשו שיוכל לישב באהלו של תורה כדרכי אבותיו ואבות אבותיו דור אחר דור זלה"ה, וברצונו להדפיס את ספרי אביו זלה"ה כאשר עיניכם תחזינה מישרים ולבקש ע"ז מ"ק, וכל המחזיק בידו בזה יעשה מצוה בכפלים מצות הרבצת התורה בהדפסת הספרים ומצות והחזקת בו בהחזקת ת"ח חשוב להחיות את נפשו משבח היתר על היציאה, אשר ע"כ את אחי אנכי מבקש לקרבו בכל מקום בואו לתמכו ולסעדו ביד רחבה ומליאה ולאמץ ברכים כושלות הני ברכי דרבנן דשילהי. וזכות

החזקת התורה"ק יגן על כל העושים והמעשים והשי"ת ירחם וירחיב גבול ישראל וגבול הקדושה במהרה עדי נזכה לראות בישועת כל ישראל ושמחתן בב"א.

באעה"ח אור ליום ד' לס' ויושע ה' ביום ההוא התש"י לפ"ג פה ברקלין

הק' יואל טייטלבוים

גם שאר גדולי ישראל מכל החוגים עמדו במשך השנים לימינו, ועודדו אותו להוציא לפועל את מזימותיו הטובים, וגם תמכו בו בכתביהם, ועוררו את הקהל הרחב לקרבו ולעזור לו שיוכל לקיים את אשר קיבל על עצמו, ולהוציא אור תעלומה, ספרי אבותיו הק"ט. ביניהם הגאון האדיר רבי **משה פיינשטיין** זצ"ל, ר"מ תפארת ירושלים, ששירטט וכתב בשבח המכון קול אריה, וביקש שיתמכו בידו להמשיך במפעלו ולילך מחיל אל חיל. וז"ל:

בע"ה

הנני בזה להודיע אשר מה שיסד הרב הגאון ר' אליעזר עהרענרייך שליט"א שהי' אבד"ק מאד ביוראפ, חברה מפייצי תורה ממשפחת קול אריה, אשר יש ממשפחה זו הרבה ספרים בהלכה ובאגדה שנתחבבו ע"י גדולי תורה, שהיו מפורסמים במקומות התורה, לתועלת הרבים ולזכרון עולם להצדיקים הגאונים אשר דבריהם הם זכרונם כדאמרו חז"ל, ולכן מצוה גדולה וזכות גדול לתמוך בזה, וגם שהוא החזקת תורה להשרידים מהמשפחה הגדולה הזאת אשר עוסקים בזה. וזכות המחברים הצדיקים יעמוד לכל המסייעים לדבר גדול הזה שיזכו לכל הברכות שבתורה ובדברי חז"ל בהחזקת תורה ובהרבצת תורה.

וע"ז באתי על החתום בכ"ח ניסן תשכ"ט בנוא יארק

נאום **משה פיינשטיין**

טו. בעזבונו של אאמו"ר זצ"ל נשארו הרבה מאוד מכתבים מגדולי ישראל, ובהרתי מהם כשלשים מכתבים מהגדולים אשר שחל"ח ובגן עדן מנוחתם, והדפסתי בסוף הספר.

הספר הראשון שהו"ל היה בשנת תשי"ב, והוא הספר "שערי אפרים" (על הלכות קריאת התורה והתנהגותה) עם שלשה פירושים, (א. "פתחי שערים" להמחבר הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראד. ב. "שערי רחמים" להגאון רבי שבתי ליפשיטץ זצ"ל דומ"ץ ארשיווא. ג. הפירוש "שערי חיים" מאביו הגה"צ רבי חיים צבי זצ"ל אבד"ק מאד. הטעם שנתן דין קדימה לספר זה כותב שם בהקדמה: "נתתי דין קדימה להספר הלז אשר יד הכל ממשמשים בו, כידוע אשר אצלינו באיראפא כל הרבנים ובעלי הוראה ובעל קורא לא הלכו לבית הכנסת להתפלל בלתי הספר שערי אפרים עם השלשה פירושים הנ"ל בידם"טז.

לאחר זמן קצר הדפיס את הספר מטה אפרים עם פירוש 'קצה המטה' לאביו הגר"ח צ"צ זצ"ל אבד"ק מאד.^{יז} לספר זה יצאו מוניטין, ומחמת הביקוש הגדול חזר ונדפס כמה פעמים, וגם בסידור חדש ובמהדורה מפוארת מאד, והוא עד היום מהספרים המבוקשים ביותר.

למעלה מששים שנה עמד אאמו"ר במשימה זו, וזכה להוציא לאור קרוב למאה ספרים, גדולים וקטנים, חדשים גם ישנים, אשר כולם מפורסמים בהדר ההדפסה ובהוספות החשובות, כמפתחות שונות, תולדות וכו'. הספרים שיצאו ברציפות, מדי שנה בשנה, הם אוצר דשן של ספרי הלכה, דרוש, ליקוט, אגרות ועוד, שכבר יצא טבעם בעולם, ונתקבלו באהדה בין שוחרי תורה בכל קצוי תבל.

גדולי הדור, גאוני ארץ ויושבי על מדין, הכירו לו טובה על פעליו הנמרצים, ויש שפנו אליו בבקשותיהם להוציא לאור ספר זה או אחר, מאבותיו הגדולים. מאלף הוא המכתב של הגאון האדיר רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל,

טז. נדפס לראשונה בארשיווא תרצ"ב, ראה להלן בספר מכתב א'.

יז. נדפס לראשונה בקליינווארדיין תרפ"ב, ראה להלן בספר מכתב ב', ולמהדורה חדשה ראה להלן בספר מכתב ג'.

אבד"ק עיה"ק ירושלים, שבו מבקשו לחדש אורו של הקובץ 'וילקט יוסף', י"א אשר ערך דודו הגה"צ רבי יוסף שווארטץ זצ"ל הי"ד. מיותר לומר כי אאמו"ר זצ"ל עשה בבקשת הרב, ואחרי עמל וטירחא יתירה עלה בידו לאסוף את כל הקובצים, ולהדפיסם במהדורת צילום, ובהוספת מפתחות שונות. וז"ל מכתב הגאון אבד"ק ירושלים:

בס"ד, ירושלים עיה"ק ת"ו פסחא זעירא תשמ"ח - מוצאי שביעית

מטה עוזו ישלח ה' מציון למעלת כבוד מזכה את הרבים, דולה ומשקה מתורת אבותיו, הרב הגאון וכו' רבי אליעזר עהרענרייך שליט"א הרב ממאד יצ"ו.

לשלום אין קץ ולברכה אין סוף.

בשמחת התורה קבלתי השו"ת ויצבר יוסף מלאכת מחשבת מהגאון הגדול רבי יוסף הכהן שווארטץ הי"ד זצ"ל. זכרתי ימים מקדם בהלו נרו על ראשו של מו"ח הגאון האדיר החסיד הנשגב הראב"ד מקודש בגראסווארדיין זצ"ל אשר יחד עם גדולי דורו העריכו את הרב המחבר ז"ל בערכי הקודש כאחד הגדולים ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח, וימצא יוסף חן בספריו הטובים והמועילים.

יישר כחו וחילו שהרים את כתרו של יוסף לשם ולתהלה ורבים יאותו לאורו, והנני לזרו את המזורז-מעלתו שליט"א אשר באיש המעשה יזדרז להוציא לאור מחדש את הקובץ "וילקט יוסף" אשר גדולי הדור נבג"מ מארה"ק, אונגרין ופולין מצאו בו אכסניה של תורה והוא

יח. הקובץ "וילקט יוסף" יצא לאור בבאניהאד במשך עשרים שנה משנת תרנ"ט עד שנת תרע"ח. משנת תשנ"ב התחיל להופיע בכל שנה מהדורא חדשה בעשרה כרכים גדולים של שתי שנים בכל כרך, בסוף כל כרך נערכו מפתחות הענינים והנושאים הבאים בכל כרך עפ"י סדר הא"ב. וכן מפתח השמות של גאונים וגדולי ישראל מכל ארצות תבל אשר חידושי תורתם מופיעים שם. ראה להלן בספר מכתב ל"ד, ל"ז, מ"ד, מ"ה, מ"ז, נ"א, נ"ג.

אוצר דשן ונחמד בהרבה מקצועות התורה, וכל העוסקים בדבר ה' זו הלכה יודו לו על פעלו הטוב. (כמובן כי יש לערוך מפתח מפורט של הענינים ומפתח לאישים ומחברים).

זו תורה וזו זכרה, זכות אבותיו מסיעתו ובראשם ראש צורים הגאון הקדוש הנודע לתהלה, בתוך אמוני עם סגולה, בעל קול אריה זצוק"ל תעמוד לו כי יתברך באורך ימים ושנים דשנים ורעננים יהיו עם שובע שמחות מיו"ח הרד"ג שיחיו, ולהמשיך בהוד והדר בהפצת המעינות מתוך ברכת בכל מכל כל, וכלנו יחד נזכה להתגלות אור ה' על מקדש מלך עיר מלוכה בביאת בן דוד במהרה דידן.

ידידו המצפה להרמת קרן התורה ולומדיה בטהרה

יצחק יעקב ווייס

רב ואב"ד פעהקת"ו

לאחר חג השבועות שנת תשמ"ט נסע אאמו"ר בפעם ראשונה לארץ ישראל. הוא ביקר שם אצל הרבה רבנים וגדולי ישראל, וכולם נתנו לו את השבח והתודה על עבודתו הנמרצה בהדפסת ספרי גדולי משפחתו, ופעולתו המתמדת שלא תשתכח תורתם מישראל, ע"י הפצתם בהיכלי התורה די בכל אתר.

עזה היתה תשוקתו להיפגש פנים אל פנים עם מרא דארעא ישראל גאב"ד עיה"ק ירושלים הנ"ל, אבל בימים ההם ממש נח נפשיה דרבי, ותחת לפגשו בחיים השתתף בהלווייתו והלך שחוח אחר מטתו (י"א סיון תשמ"ט), יהי זכרו ברוך וזי"ע.

בביקור זה בארה"ק אסף אסיפה גדולה ממיודעיו, יוצאי עיר מאד, אשר ששו לראות את רבם, הרב האחרון של העיר, ובשבת אחים גם יחד העלו זכרונות מאותם הימים טרם החורבן, והקשיבו לקול רבם בדברים אשר נסך בהם חיזוק ועידוד רב.

חסד עם המתים

בתחלת שנות ה-תש"ך עשה אאמו"ר פעמיו חזרה לעיר כהונתו מאד, להשתטח על קברי אבותיו ולראות במצב העיר בכללה. בבואו שם נסערה רוחו בראותו את המצב העזוב של בית החיים. גדר בית העלמין היה פרוץ ושבור, וכרגיל פירצה קוראה לאינשי דלא מעלי לבוא ולחלל את קדושת הקברים.

מיד בחזרתו לביתו יסד ועד מיוחד של אנשים יוצאי מאד, לטפל בבנין גדר חדש סביב בית החיים. אנשי הועד, והוא בראשם, עסקו במרץ הן באסיפת כספים והן בהשתדלות אצל מושלי העיר, עד שבעזר ה' עלה בידם לבנות גדר חדש, ועי"ז נשתמר בית החיים עד היום מחילול הקודש, כאשר אירע בעוה"ר בהרבה מקומות.

מאז נסע אאמו"ר זצ"ל כמעט בכל שנה, והרבה פעמים זכיתי אף אני להתלוות עמו בנסיעה זו, לעיר מאד, להתפלל על קברי אבותיו.

כעבור הרבה שנים, בשנת תש"ס, קרא אאמו"ר לאסיפה גדולה של אנשים יוצאי העיר מאד וצאצאיהם, ועורר אותם לתקן את המצבות הרבות שנטו ליפול מחמת אורך הזמן, מבלי שיטופלו כראוי. בעזרת הארגון 'אבותינו' הצליחו להעמיד את המצבות על מכונם כדת, לעקור גידולי פרא, ולשוות למקום צורה חדשה כראוי לכבוד המת, ובפרט לגדולי ישראל לדורותם ששם מנוחתם כבוד.

מגלגלין זכות ע"י זכאי. בשנות התש"נ הוזמן ע"י ממשלת הונגריה לבוא אליהם, לתכנן יחד פעולת שיפוץ בית הכנסת הגדול של העיר, שהוא אחד מבתי הכנסת המפוארים במדינה, אשר נשאר על עמדו, אבל טעון תיקון רב להשיבו לתפארתו הראשונה. מדינת הונגריה לקחה על עצמה לבסות את כל ההוצאות, ואאמו"ר זצ"ל עשה מצדו מה שנתבקש, לנצח על מלאכת בית ה', עד שזכה לראות בגמר מלאכה, ובהחזרת עטרת תפארתה ליושנה, כאשר יעידו המבקרים הרבים מדי שנה בשנה.

בשנת תש"ע התחיל אאמו"ר גם בעסקנות למען שיפוץ בית אבותיו, היינו בית המדרש והישיבה ומעונם הפרטי, אשר גם אלו נשארו בבנינם, אבל היו חרבים למחצה ועזובים, אולם לא זכה לראות בהגשמת מפעלו, כי בנתיים שבק חיים לכל חי, ורק לאחר הסתלקותו נגמרה המלאכה. ב"ה שגם הם עומדים כיום בהודם ותפארתם, ומשמשים כבית הכנסת אורחים ועוד למבקרים.

וי אבדה נפש

אאמו"ר זצ"ל נודע בטוהר מדותיו, ובענותנותו היתירה שייף עייל ושייף נפיק. לא התהדר בייחוסו ובעטרת אבותיו, רק התהלך בתמימותו עם אלקים ועם אנשים, ואף לא רצה לשמש ברבנות בבית המדרש משלו, רק כל זמנו וכל כחו ומרצו השקיע בעבודת הקודש של הוצאת ספרי אבותיו ומשפחתו, לעשות להם נייחא למעלה וזכרון טוב למטה. כדרך אבותיו הק' אף הוא היה קשור לצדיקי דורו, נשאם והעריצם בהתבטלות מופלגת. כן היה גדול במדת החסד, בפרט בצדקת רמבעה"נ שעסק בה בתמידות, ועשה ביתו מלון אורחים לאנשים הנדים מהתם להכא, וקיבל כל אדם בסבר פנים יפות ובאהבה וחמלה.

זכה אאמו"ר לאריכות ימים, טובים ומלאים בהפצת התורה. עד ימיו האחרונים לא נס ליחה, ולא פסק מלעבוד עבודתו הקדושה. אף בגובה שנות הגבורות עוד עסק בהדפסת ספרי משפחת קול אריה, במרץ רב וברגשי אש קודש.

יותר מצ"א שנים היו ימיו עלי אדמות, וביום י' מרחשון שנת תשע"ד לפ"ק כבה נרו, ונשמתו עלתה לישיבה של מעלה, בשם טוב שקנה במשך כל ימי חייו. דבר הסתלקותו עשתה רושם על מכיריו ומיודעיו הרבים, ובהלויתו שנתקיימה בהשתתפות קהל רב, הספידוהו מלבד צאצאיו גם רבנים חשובים. יט

יט. ש"ב הגה"צ מוה"ר אשר אנשיל כ"ץ אבדק"ק וויען שליט"א, בדברי ההספד שנשא לפני המטה, אמר בתוך הדברים, כי רואים בפרשה זו (ויירא) במעשה הצלת לוט מסדום, אשר

כולם העלו על נס את יושר פעליו ואשר במקום גדולתו שם היתה ענותנותו ופשטותו. כולם ענו אחריו 'זי להאי שופרא דבלי בארעא'.^י

זכותו הגדול יעמוד לזרעו אחריו, להמשיך את השלשלת המפוארה של בית גאוני וצדיקי מאד, ולילך בדרכיו כאשר היה באמנה אתם, עדי נזכה להגשמת היעוד הקיצו ורננו שוכני עפר, בביאת גואל צדק בב"א.

רק באם עושים איזו טובה לאבות, אז יש לצפות לזכות אבות. כי רש"י מבאר שלכן עמד ללוט זכות אברהם, מאחר שהוא הלך אתו למצרים ולא גילה שאברהם הוא בעלה של שרה. והמפרשים עומדים על זה, וכי רק דבר אחד טוב נמצא בלוט, הרי כאן בסדום מסר נפשו עבור מצות הכנסת אורחים כמפורש בקרא. אבל מזה ראיה שמזה שעשה בעצמו דבר טוב עדיין לא היה שזכות אבות תגן עליו, אלא רק בשביל שעשה טובה לאברהם עצמו ניצל בזכותו. והמשיך הרב שליט"א ואמר: "הנפטר החשוב עשה כל כך הרבה למען הפצת תורתם של גדולי משפחתו. כל כך הרבה עשרות ספרים שהוציא לאור במסירת נפש. הדבר לא עלה לו בקל, כל ספר וספר לחוד עלה בקושי. בפרט בשנים הראשונות, שהעמל על פרנסה היה כל כך קשה, ונדיבי עם לא היו מצויים, היה טורח והולך ממקום למקום להמציא מעות שיוכל להדפיס ספר, ועוד ספר, ולהפיץ תורת הקול אריה ובניו, וכל המשפחה. הוא האיש אשר עשה למען אבותיו, ובודאי שכדאי הוא שיזכור לו השי"ת זכות אבות. ובטוח אני שהאבות יקבלו פניו, ילווהו ויובילוהו למקומו הנכון".

ב. אאמו"ר זצ"ל הובא לקבורה בבית החיים בניו דזשערסי (וואשינגטאן סעמעטערי), בחלקת קהילת מונקאטש, ליד גיסו הרה"ג מוה"ר דוב שפיטצער ז"ל אבד"ק אגארד. סמוך ונראה לאהל הקדוש של אדמור"י באבוב זי"ע.

ספר
דמשק
אליעזר

א

הקדמת בן ותלמיד המחבר, אשר בלב נשבר מדבר לספר שערי אפרים

יתברך הבורא וישתבח היוצר אדון כל היצורים ברוך ומבורך שמו הגדול והקדוש שהחיינו וקימנו לראות בהוצאה שניה של הספר **שערי אפרים**^א עם השלשה פירושים חדשים מאת כ"ק הגה"צ שר התורה מרן **חיים צבי עהרענרייך זצ"ל זי"ע** אב"ד ור"מ דק"ק ה' מאד אשר כבר יצא טבעו בעולם במקומות קרובים ורחוקות עם ספרו **קצה המטה** על המטה אפרים^ב, וספרו **שו"ת קב חיים**^ג על דחשו"ע אשר הוא מלא ברכת ה' אמרת ה' צרופה עלים לתרופה כל דבר ממקורו מקור מקורו טהור חצובה, וגם ילקוט אבנים יקרות סברות ישרות ופנים מסבירות להבין ולהורות מגדולי ראשונים ואחרונים אשר ה' לנו למאורות למסבר שמעתתא ולתרץ קושיות חמורות יצהירו בין השורות ללמד בני ישראל קשות קושיא ופירוקא בכל סוגיא עמוקה^ד.

א. ספר **שערי אפרים** עם פירוש **פתחי שערים** על הלכות קריאת התורה והתנהגותיה בשעת הוצאתה עד שובה למנוחתה אשר יצא ממקור מים חיים, הנשר הגדול בעל כנפים הרב הגאון האמיתי רשכבה"ג מוהר"ר **אפרים זלמן מרגליות זצלה"ה** (נפטר כ"ד לחודש אב תקפ"ח) מחבר ספרי ראש **אפרים**, **שו"ת בית אפרים**, וספר **מטה אפרים** ועוד יתר חיבורים. הספר היקר הזה נדפס לראשונה בחיי המחבר בדובנא בשנת תק"פ... וכבר נדפס כמה פעמים ונתפשט בישראל לאלפים... ועתה נתחדש הדבר באור חדש על ציון ההלכה... עם שני פירושים **חדשים**, א. **שערי רחמים** מהרב הגאון המפורסם מוה"ר **שבתי ליפשיץ זצ"ל** שה' דומ"ץ בק"ק אורשיווא בעהמח"ס ברית אבות על ה' מילה ושאר ספרים יקרים. ב. **שערי חיים** מכבוד אא"ז הרב הגאון הגדול המפורסם כקש"ת מרן **חיים צבי עהרענרייך זצלה"ה** שה' אב"ד ור"מ דק"ק ה' מאד יצ"ו. (ארשיווא, תרצ"ב).

ב. ראה להלן מכתב ב'.

ג. ראה להלן מכתב ו'.

ד. לאות חיבת הקודש צרפנו פה את ההסכמה על הספר מכבוד דו"ז הרב הגאון **משאמלוויא זצ"ל** הי"ד.

בעזרה"ת

הנה יד שלוחה אלי מכבוד אחי מחמדי ופארי ה"ה הרב ... כקש"ת מו"ה **חיים צבי עה"ר שליט"א** דומ"ץ בק"ק **מאד** יע"א שמדפיס ועולה ספרו **שערי חיים** על הלכות קריאת ספר תורה ומיוסד על הספר **שערי אפרים** מרבן של ישראל ר' **אפרים זלמן מרגליות זי"ע** והוא הגהות וביאורים ופולפולים וחיידושי דינים חדשים וגם ישנים ושולח לי כמה קונטרסים לדוגמא ומבקש הסכמתי בענותותו. והנה הוא אינו צריך להסכמה כי כבר אתמדי גברא בספרו **קצה המטה** אשר כוננו ידיו על המטה אפרים הלכות ראש השנה ויוכ"פ וסוכות אשר הפליא לעשות וגם ספרו זה הוא ספר יקר ואקוה שיתקבל בעיני חכמי הדור כי הוא מלא חן וטעם וזקנים יש בו, ולא באתי בזה רק למלאות רצון וחפץ אחי היקר שליט"א. כו"ח לכבוד התהו"ק והוגיה לשמה היום יום ה' לס' כי עיניכם הראת את כל מעשי ה' הגדול אשר עשה תרצ"א לפ"ק.

ה"ק שלמה זלמן עהרענרייך
אבד"ק שאמלוויא יע"א

ועתה אודה לה' חסדו שזכיתי להוציא לאור בראשונה את הספר **שערי אפרים** עם השלשה פירושים חדשים לזכות את הרבים לרוות צמאון כל חובבי תורה"ק, אמנם איך יערב לנו ואיך נשיר את השורה הזאת בעת זכור אזכור את עיר בית קברות אבותי החריבה והשוממה הלא הוא ק"ק ה' **מאד** המצויינה דרכי ציון אבלות שערים המצוינים בהלכה עד שאבן מקיר תזעק מקול הצאן צאן קדשים אשר שאבו מבאר מים "חיים", וגם זאת מלפנים בישראל הופיעו שם ברוח קדשם כ"ק אא"ז מרן בעל שו"ת **קול אריה** זי"ע^ה ואחריו גאון ישראל וקודשו ק"ז מרן **בעל בית נפתלי** זי"ע ואחריו אדמו"ר הגה"ק מרן בעל שו"ת **לבושי מרדכי** זי"ע^י. אשר האירו עיני הגולה בתורתם וקדושתם ואחריהם מלא אחריו את מקומם כ"ק אאמו"ר מרן בעל המחבר זצ"ל זי"ע והרביץ תורה וטהרה במסירות נפשו,^ה בתורתו וצדקתו הלך בעקבות אבותיו הקדושים וזה הי' כל מגמתו להמשיך המעין אשר כרוהו שרים שרי התורה זי"ע.

ומעת באו הרשעים הארורים החריבו מקומות המוקדשות בקהילתינו ונשבר לבינו בקרבינו בזכרינו שהזודים הארורים ימ"ש שלחו יד גם בעצמות הקדושות והחביבות של אבוה"ק מגיני עולם ארזי לבנון אדירי התורה שהי' שם מנו"כ, ואחרי כמה הרפתקאות דעדרו עלינו הצלינו ה' מבין שיני אריות אחרי אשר היינו בסכנה עצומה וזכות אבוה"ק היא שעמדה לנו והביאנו פה לארצות הברית עם ב"ב שי', קבלתי עלי ותהי' ראשית מלאכתי להוציא לאור השלשה ספרים נפתחים הנ"ל מאאמו"ר זצ"ל זי"ע.

ועכשיו נתתי דין קדימה להספר הלז אשר יד הכל ממשמשים בו כידוע אשר אצלינו באיראפא כל הרבנים ובעלי הוראה ובעל קורא לא הלכו לבית הכנסת להתפלל בלתי הספר **שערי אפרים** עם השלשה פירושים הנ"ל בידם, כדי כאשר יוזדמן איזה שאלה בקריאת התורה או בדיני יארצייט וכדומה אז תיכף יעיין בהספר הנ"ל וימצא שם כל הלכות הנ"ל בניקל.

ה. ה"ה אא"ז הגה"ק מרן רבי אברהם יהודא הכהן שווארטץ זי"ע (ראה להלן מכתב כ"ב).

ו. ה"ה אא"ז הגה"ק מרן רבי נפתלי הכהן שווארטץ זי"ע (ראה להלן מכתב כ"א).

ז. ה"ה הגה"צ מרן רבי מרדכי ליב ווינקלער זצ"ל (ראה להלן מכתב ד').

ח. כאן כתב אאמו"ר זצ"ל הערה זו:

אב"ה: התולדות והתנהגות של אאמו"ר זצ"ל יבוא אי"ה באריכות בשו"ת קב חיים אשר יצא לאור אי"ה בקרוב (ראה להלן מכתב ו').

וב"ה עלתה בידי לברך על המוגמר היום יומא דהילולא של כ"ק אאמו"ר זצ"ל (אשר אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי של"ח ועלתה נשמתו הטהורה לגנוי מרומים באור ליום ד' פרשת וישב י"ח לחודש כסליו שנת תרצ"ז לפ"ק בצל שדי תתלונן ויחסה בסתר כנפיו לעולמים זי"ע).

והנסים והנפלאות שנעשו לאבותינו בימים ההם יתעוררו גם בזמן הזה, ויתרומם ויתנשא קרן ישראל וקרן התורה"ק למעלה מעלה, ויזכנו ה' להוציא לאורה בקרוב גם יתר הספרים, ואזכה לישב באוהל של תורה ולראות בנחת בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות ובנחמת ציון וירושלים בב"א.

י"ח כסליו, תשי"ב, ברוקלין יצ"ו.

אליעזר הקטן עהרענרייך

בלאאמו"ר הגה"צ מוהרח"ץ זצלה"ה
אבד"ק ה' מאד יצ"ו
ונכד להגאונים בעל בית נפתלי, קול אריה
קונטרס הספיקות, ותוס' יו"ט, זי"ע ועב"א
המתגורר כעת פה ברוקלין, נ. י., יצ"ו

והני נשי במאי קא זכין ה"ה זוגתי היקרה הצ' והחשובה מרת חנה לאה (תחי') [ע"ה]ט, בת הרבני המופלג בתוי"ש חו"פ וכו' מו"ה יואל זיסמאן' הי"ד שהי' אב"י בק"ק דעש יצ"ו, וזוגתו ה"ה חמותי החשובה והצדקנית מרת שרה עטיא ע"ה"א (נפטרה ב' מנחם אב תרצ"ה) שעומדת לימיני שאוכל לישב באהלה של תורה. ישלם ה' שכרה ותהא משכורתה שלמה מן השמים שתאריך ימים בטוב ובנעימים ונזכה לגדל בנינו כמר יואל זיסמאן נ"י, וכמר חיים צבי נ"י, לתורה וליראת שמים מתוך נחת והרחבת הדעת עד ביאת ינון בב"א.

ט. נפטרה ביום שבת קודש ב' אדר תשנ"ח (ראה אודותה להלן בהערה למכתב ו', ובמכתב מ"ה).

י. הי' נאמן ביתו ויד ימינו של הגה"ק רבי יחזקאל פאנעט זצ"ל אבד"ק דעש בעל כנסת יחזקאל, בשנת תרצ"א אחרי פטירת רבו הוציא לאור מכת"ק את ספרו "כנסת יחזקאל" עה"ת. ראה שם בהקדמת בן המחבר הגה"צ מוה"ר יעקב אלימלך פאנעט זצ"ל הי"ד אבד"ק דעש, שכותב בזה"ל: "ואפריון נמטיה לבן ביתו הרבני הוותיק וחסידי מו"ה יואל זיסמאן שפיצער נ"י אשר זכה לשמש את אאמו"ר ה"ק זצ"ל באמונה ולהיות בן משק ביתו משך ח"י שנים, אשר לא חס על גודל היגיעה ועוצם ההוצאות על סידור הכתבים והוצאות הדפוס ובדין הוא שיטול שכרו...". נהרג על קידוש השם באושוויץ י"ח סיון תש"ד הי"ד.

יא. ראה אודותה להלן בהערה למכתב ו'.

ב

הקדמה לספר מטה אפרים^א

בעזה"ת

אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה על שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה לראות הוצאה שניה מספרא דבי רב כ"ק אאמו"ר הגה"צ זצ"ל אשר כבר יצא טבעו בעולם בספריו היקרים שו"ת קב חיים (תש"ג) וספר שערי אפרים עם פי' שערי חיים (תרצ"ב) אשר הוצאתיו לאור מחדש ג"כ (בשנת תשי"ב), והנה הספר הזה כבר נדפס עוד (בשנת תרפ"ג) בחיי אאמו"ר המחבר זצ"ל, ובימינו כבר ספו תמו כל הספרים ולא נמצא אף אחד בעיר ושנים במשפחה, מזה נראה בעליל והוא אות לטובה שדברי קדשו מצאו אף ושכל טוב בעיני אחב"י הי"ו.²

א. ספר מטה אפרים עם אלף למטה אשר יצא מקור מים חיים... הרב הגאון האמיתי רשכבה"ג מו"ה אפרים זלמן מרגליות מבראד זצלה"ה... והוא חיבור כולל הדינים והתנהגות בימים קדושים לדעת המעשה אשר יעשה ולהבין ולהורות המקרה אשר יקרה מראשית ימי הביקור עד אחרית צום כיפור, והכל ע"פ הסדר סימני השלחן ערוך, עם כל שרשי דינים בלשון צח וקצר... עם פירוש אלף למטה... הספר היקר הזה נדפס לראשונה בזאלקווא בשנת תקצ"ח ואח"כ נדפס הרבה פעמים ונתפשט בישראל לאלפים ורבבות... עתה נתחדש באור חדש על ציון... ביאור קצה המטה אשר הולך טוב לב ללבן את דברי הגאון רבינו בעל מטה אפרים זצ"ל באורך מקורו וטעמו ונימוקו עמו עם הגהות בתוספות מרובה... אשר דברו מהם הקודמים לפניו ולהבאים אחריו עד אחרון שבאחרונים וגם אשר הוספתי נופך מדלי להעיר בהם ולזכות בו לעניים כמוני... כל אלה עשתה ידי יד כחה במשענת וקצה המטה אשר בידי... בזכות אבותי הקדושים אני הצעיר והפעוט הבוטח ברוב רחמי וחסדיו יתברך להאיר עיני במאור תורתו ובטל אורות טל חיים צבי חיים ורגיג להרמת קרן התורה ולהיות זוכה ומוכה אחיו עמו ולב רבים להטות למטה אפרים... בשנת יפר"ח מט"ה אפרים"ם לפ"ק. וקליינוארדיין תרפ"ג

ב. לזכרון עולם ולחבת הקודש צרפנו פה את ההסכמה מכבוד דו"ר הרב הגאון משאמלויה זצ"ל הי"ד.

בעז"ה

הדור אתם ראו מעשה ידי אומן מופלא מלא חכמה וענוה ויראת ה' ה"ה אחי יקירי מחמד עיני ולבי הרב וכו' בקש"ת מו"ה חיים צבי שליט"א דומו"צ בק"ק מאד יע"א, הפליא לעשות חיבור נחמד על ספר מטה אפרים ממופת דורו בעל תשובות בית אפרים זלה"ה, מבאר כל דין ודין בחריפות ובקיאיות ומודקדק בכל דברי המטה אפרים בעיון גדול ונזקק עד נקבי התהום בפלפול רחב וישר ומקבץ ואוסף כל דין חדש שנתחדש ונתבאר בספרי גדולי אחרונים, ולדעתי יהיה לתועלת גדול גם לגדולי ישראל, וכל אשר ישלח ידו "בקצה המטה" יהיה מתוק לחכו כיערת הדבש ותארנה עיניו. והנה זה כתשעה שנים נתאכסן בביתי מרן הגה"ק רבן של ישראל מו"ה צבי שפירא בעל דרכי תשובה זי"ע ובעת ההוא היה ספרו של אחי הרב בביתי ונתן הגה"צ עיונו בו והוטב מאוד בעיניו הטהורים ואמר שיש בו טעם זקנים וכתב לו הסכמה נפלאה, ושלחתי ההסכמה לאחי ע"י הדואר ונאבדה, ואח"כ התנצל אחי הה"ג המחבר ש' לפני מרן ז"ל במונקאטש כי נאבדה ההסכמה והבטיח אותו שיכתוב לו הסכמה אחרת ביתר שאת, אבל בעוה"ר נטרפה השעה ונחלה הגה"ק עד שנסתלק ושל"ח ולכ"י זי"ע. ומאז ועד עתה הוסיף בו הרבה ענינים נכבדים והשביח את הספר בפרפראות לחכמה ביתר עוז, אקוה שישמחו ויעלו בו מביני מדע. והנה הוא אינו צריך לדידי ולדכוותי ולא באתי בתורת הסכמה כי מה מני יחלוך ואיני כדאי לזה,

דמשק אליעזר

כט

ועכשיו רבים וכן שלמים עוררני כי נכסוף נכספו לראות בתפארת עוז לאדפוסאי אידרא, לכן שנסתי את מתני ואזרתי כגבור חלצי לכבוד מר אבא זצ"ל, ועל זכותו אשענה להוציאו לאורה מחדש ויפיצו מעינותיו חוצה בעולם ונהי' ממצידיקי הרבים לעולם ועד.^ג והשבח היתר על היציאה יהי' לקרן להוציא לאור בקרוב אי"ה גם ספרו הנחמד שו"ת קב חיים^ד אשר הניח אחריו ברכה כ"ק אאמו"ר זצ"ל, וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל שנושע בכל מיני ישועות ונחמות בב"א. ונזכה יחד עם זוג' היקרה והצ' מרת חנה לאה תחי' לגדל בנינו כמר יואל זיסמאן נ"י, כמר חיים צבי נ"י, וכמר נפתלי נ"י ובתינו מ' שרה עטיא תחי', לתורה וליראת שמים מתוך נחת והרחבת הדעת עד ביאת ינון בב"א.

כ"ד בן המחבר, הכו"ח יום ג' בהעלותך תשי"ט לפ"ק.
פה ברוקלין יצ"ו.

אליעזר הק' עהרענרייך

בלאאמו"ר הגה"צ מוהרח"ץ זצללה"ה
אבדק"ק ה' מאד יצ"ו
המתגורר כעת פה ברוקלין יצ"ו

אבל לא אוכל לסרב כנגד כבוד אחי ידידי, והגני כמזכיר כי כבר הסכים על ידו מרן הגה"ק ז"ל. והשי"ת יגמור בעדו לטובה ויפוצו מעינותיו החוצה מן "הקצה אל הקצה", ויתרומם קרנו למעלה למעלה כאוות נפשו הטהורה ונפש אחיו הדבוק באהבתו מצפה להרמת קרן התורה וישראל.
כו"ח היום יום עש"ק לסדר כתועפ"ת ר"אם לו לפ"ק שאמליא יע"א.

ה"ק שלמה זלמן עהרענרייך
אב"ד דפה והגליל

ג. מכתב עוז שקיבל כ"ק אא"ז הגה"צ המחבר זצ"ל מאת כ"ק האי סבא קדישא נהורה נפישא אספקלריא המאירה כקש"ת מרן מוהר"ר שלמה אליעזר אלפאנדרי זצ"ל מירושלים
ב"ה יום ה' וישלח תרפ"ט פה עיה"ק ירושלים תובב"א.

מציון עיר ה' ישפיע העליון שפעת חיים וברכה למשמרת

שלום לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם וכו'

כש"ת מוה"ר חיים צבי עהרענרייך שליט"א [זצ"ל] אבדק"ק ה' מאד יצ"ו.

יקרתו קבלתי גם החלק ב' מספר מטה אפרים ומתחילה קבלתי חלק א' בלי מכתב וחשבתי ששייך לי, לכן השבתי ובודאי קבל מכתבי רצוף בספרי אשרי האיש ועכשיו שקבלתי מכתבו וגם החלק ב' קיימתי מה שכתב, ומסרתיו בזו השבוע לידים הקדושות של עט"ר אדמו"ר הס"ק מלאך ה' צ' כקש"ת מרן מוהרש"א אלפאנדרי (שליט"א) [זצ"ל] והביט בעיניו הקדושים באיזה דפים אחת הנה ואחת הנה, וצה לי שאמסור לכורך שיכרוך אותו, והכרתיו מתוך זה כי נתקבל לרצון מנחתו לפניו, כי הספרים ששולחים לו ואינם מוצאים חן בעיניו מנוחם על הספסל ואינו כורכם. ושאלתי מה אשיב להשולח השיב לי בזה"ל, וצויתיו את ברכתי ותודה רבה לו ויזכה לישב וללמוד תורה לשמה וזכות המחבר הגאון המטה אפרים יגן עליו וימליץ טוב בעדו כי עשה אזנים לדברי תורתו עכל"ה. וכו' ידי"נ דוש"ת באה"ר המצפה לישועת ה' עמו.

הק' ישעי' אשר זעליג מרגליות

(בשם כ"ק אדמו"ר הס"ק מרן מוהרש"א אלפאנדרי שליט"א [זצ"ל])

ד. ראה להלן מכתב ו'.

ספר
דמשק אליעזר

כתבי הגה"צ רבי אליעזר עהרענרייך זצ"ל

אברק"ק ה' מאד יצ"ו

בעזה"י

זה השנה לה' צד"ק"ם יבואו בו

ספר
דמשק אליעזר

אוסף אגרות ומכתבים, והקדמות לספרים, שיצאו מעטו
של אאמו"ר הרב הגאון הצדיק משרידי דור הישן

מדין רבי אליעזר עהרענרייך זצוק"ל

אברק"ק ה' מאד יצ"ו

ונוסף עליו תולדותיו החל מיום לידתו עד פטירתו

נלקטו ונקבצו ונסדרו עם הערות והארות ע"י

יואל זיסמאן עהרענרייך

בלאאמו"ר הגה"צ מוה"ר אליעזר זצ"ל

אברק"ק ה' מאד יצ"ו

יוצא לאור ע"י

חברה מפיצי תורה ממשפחת קול אריה

מיסודו של הגה"צ מוה"ר אליעזר עהרענרייך זצ"ל אברק"ק מאד יצ"ו

ברוקלין, ניו יארק

שנת תשפ"א לפ"ק

תולדות
המזרח

תולדות אאמו"ר

הגה"צ רבי אליעזר עהרענרייך זצ"ל

אבדק"ק מאד

מראש צורים

אאמו"ר זצ"ל מקור מוצאו ממשפחות החשובות שווארטץ ועהרענרייך. ראש המשפחה וגולת כותרתה הוא הגאון הנודע ביהודה ובישראל גדול שמו מרן הקדוש רבי אברהם יהודה הכהן שווארטץ זצוק"ל אבד"ק בערעגסאז ומאד, ובעמח"ס שו"ת קול אריהא.

בהגיע בתו בכורתו מרת הענדל רייזל ע"ה לעונת הנשואין, יעצו רבו הגדול מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע לקחת לחתן את הרב המפואר ר' יעקב עהרענרייך ז"ל, בן הרבני החסיד המפורסם ר' חיים יהודה ז"ל מסאבראנץ, שהיה מחשובי חסידי צאנז, ונערץ מאד בעיני רבו זצלה"ה.

ר' יעקב היה אבי האחים החשובים והמפורסמים בגודל תורתם וצדקתם, האחד הוא הגאון רבי שלמה זלמן עהרענרייך זצ"ל הי"ד, אבדק"ק שאמלויא ובעמח"ס שו"ת לחם שלמה ועוד². והשני אחיו הצעיר הגאון רבי חיים צבי עהרענרייך זצ"ל אבדק"ק מאד ובעמח"ס שו"ת קב חיים, קצה המטה על המטה אפרים ועוד³.

- א. נולד במאד ר"ח אב תקפ"ד, ונפטר שם כ"ד תשרי תרמ"ד ושם מנו"כ. ראה להלן בספר מכתב כ"ב, ועוד באריכות בספר 'הקול אריה' ובספר 'תולדות קול אריה'.
- ב. ראה להלן בספר מכתב כ"ה.
- ג. ראה להלן בספר מכתב ו', ובספר 'קב חיים' על מועדים.

הגה"צ רבי חיים צבי, מלבד היותו בן בתו של מרן הקול אריה זצ"ל, היה גם חתן דודו, הגאון הגדול רבי נפתלי שווארטץ זצ"ל, בעל שו"ת בית נפתלי, בנו ומ"מ של מרן הקול אריה. אשתו היתה הרבנית מרת לאה ע"ה.

שם האחד אליעזר

שריד יחידי ובודד מכל צאצאי (בני ובנות) הגה"צ רבי חיים צבי זצ"ל, אשר נשאר לפליטה במלחמת עולם השניה, היה בנו הצעיר, הוא אאמו"ר הגה"צ רבי אליעזר עהרענרייך זצ"ל, אבדק"ק מאד האחרון, אשר עליו יש להמליץ את הכתוב "שם האחד אליעזר, כי אלקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה".

נולד במאד בי"ג ניסן שנת תרפ"ב, ונקרא על שם דודו-זקנו (חתן מרן הקול אריה זי"ע) הגאון רבי אליעזר צוקער זצ"ל, ראבד"ק בערעגסאז ובעמח"ס מגדנות אליעזר. למד ונתגדל על ברכי אביו, שמלבד אשר למדו תורה ויראת ה' גם לקח אותו עמו להכיר צדיקים וגדולי הדור בביתם, או על הילולות הצדיקים במקהלות עם רב.

היה עם אביו כמה פעמים במונקאטש להסתופף בצל הגה"ק בעל מנחת אלעזר זצוק"ל, ופעם אחת במיישקאלץ לקבל את פני הגה"ק בעל 'אהבת ישראל' מוויזניצא זצוק"ל שבא לשם. וכן על ההילולות בליסקא, בקאלוב ובאוהעל, שעלו ובאו לשם צדיקים וגדולים, והמון עם בני ישראל למאות ולאלפים.

בכלל זכה להכיר הרבה צדיקים מהדור הקודם, וגם אחיו הגדול הג"ר משה יהודא זצ"ל הי"ד לקחו עמו לכמה מהם, כמו להגאון רבי שאול בראך זצ"ל מקאשוי, ולהגה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצוק"ל.

ד. נולד במאד י"ד אלול תר"ו ונפטר שם י"ב כסלו תרנ"ז ושם מנו"כ. ראה להלן בספר מכתב כ"א, ובספר 'תולדות בית נפתלי'.

ה. נולדה באויברוישא כ"ט חשון תרל"ט – כאשר אביה היה גר אצל חותנו הרה"ח מוה"ר יהודה אריה פרוכטער ז"ל, נכד להגאון בעל קונטרס הספיקות זצ"ל אבדק"ק סיגעט – ונהרגה עקה"ש באוישוויץ יחד עם כל בני משפחתה וקהילת מאד כ"ח אייר תש"ד הי"ד.

ו. ראה להלן בספר מכתב כ"ב.

צילומי כתבי יד
של המכתבים
המופיעים בספר

התאחדות לזכויות הילד והנוער ולספורת
ישראל
לכל מקרה של חוסר תאוצה
מיוחדת וירושלים חובבית
והיו מתחבטת של
ישיבת "בית יוסף בני
בנימין הורדס סתריץ דמונסטראציה וזכר

מכ' הניחומים נתקבל בעתו, ות"ח

ישראל יעקב פישר
ראב"ד
הלל קהלת חסידים
ויז' דובינ'א
בית ישראל תל אביב
JERUSALEM
RABBI I. J. FISHER

[illegible]